

Η ιδεολογία του τέλους μια διαδρομή χωρίς τέλος

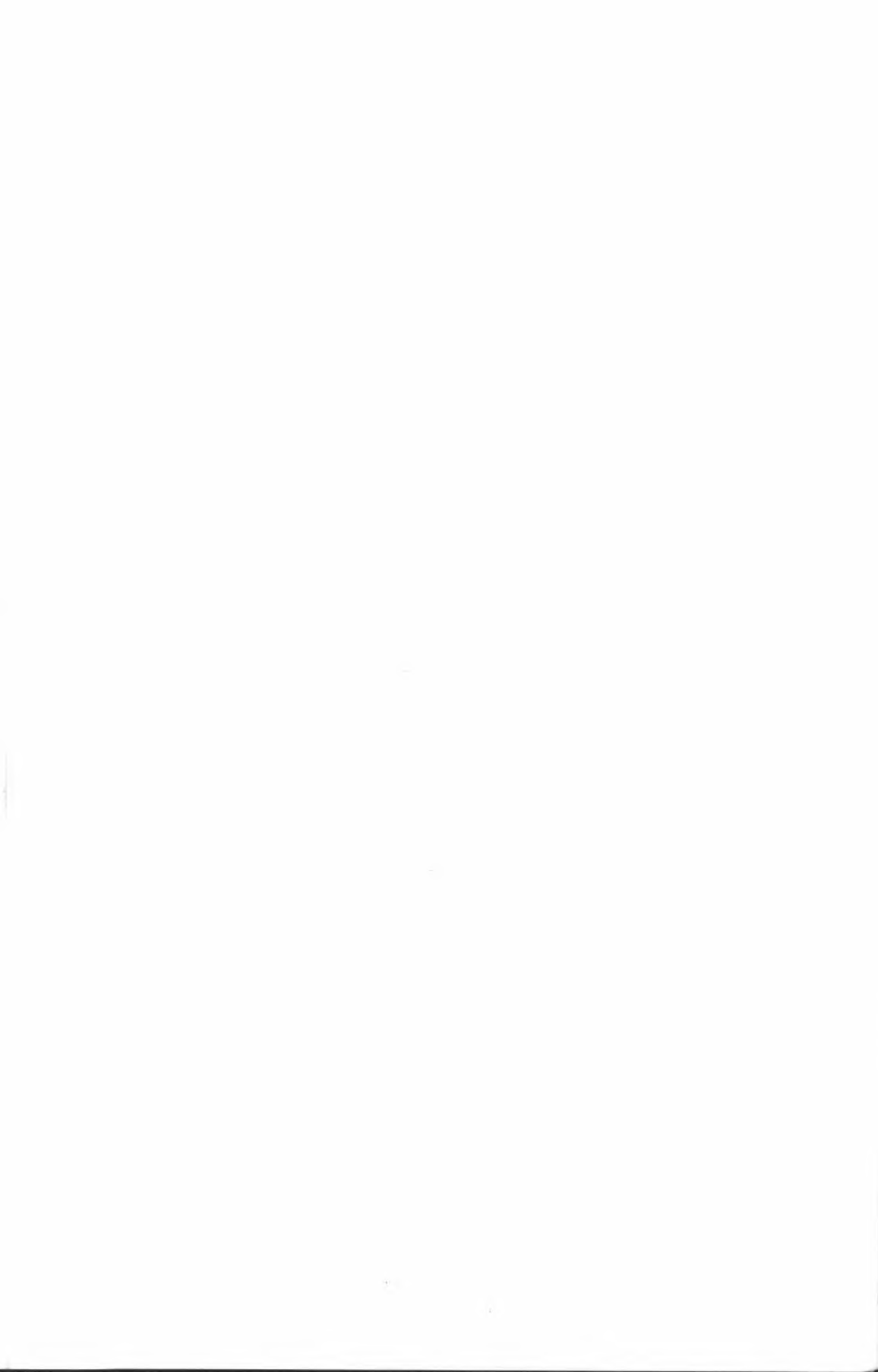
**Εκδοση της
ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ
ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ
ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ**

Η ιδεολογία του τέλους, μια διαδρομή χωρίς τέλος

Θεσσαλονίκη Νοέμβριος 1999

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ
Πρωτοβουλίας
Αναρχικών
Θεσ/νίκης

Η Πρωτοβουλία Αναρχικών Θεσ/νίκης δημιουργήθηκε και πήρε σταδιακά τη σημερινή μορφή της μέσα από τη συμμετοχή στις κινητοποιήσεις αντίστασης που αναπτύχθηκαν στην Θεσ/νίκη την περίοδο της Νατοϊκής επίθεσης στη Γιουγκοσλαβία. Οι κινητοποιήσεις αυτές έδειξαν πως οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί ενεργοποίησαν άμεσα και μαζικά ένα μεγάλο κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας.

Το περιεχόμενο αυτού του ξεσηκωμού δεν ήταν για όλους το ίδιο. Μέσα στα πλαίσια ενός γενικού αντιαμερικανισμού, καλύφθηκαν όλες οι πολιτικές απόψεις. Από τους αριστερούς πατριώτες μέχρι τους νεοορθόδοξους και τους υπέρμαχους της ελληνοσερβικής φιλίας.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες έντασης δύσκολα έγιναν διακριτές οι φωνές που πολεμούσαν το **“νέο κόσμο της νατοϊκής αυτοκρατορίας του κεφαλαίου και τον παλιό κόσμο του πατριωτισμού και του εθνικισμού”**. Σ’ αυτό συντέλεσαν πολύ τα μέσα ενημέρωσης που πιστά στο ρόλο τους, στο κυνήγι της θεαματικότητας, πρόβαλαν την εκδοχή ακριβώς που τους βόλεψε, διαστρεβλώνοντας το περιεχόμενο των κινητοποιήσεων.

Μέσα στα πλαίσια αυτά, ως επόμενη αλλά κάθε άλλο παρά τελευταία κίνηση, διοργανώθηκε στις 6/9/99, στο Εργατικό Κέντρο, εκδήλωση-συζήτηση με θέμα **“Παγκοσμιοποίηση, ή υπήκοοι ή αντιστεκόμενοι”**.

Κεντρικοί ομιλητές ήταν οι: Τάκης Φωτόπουλος (*Παγκοσμιοποίηση και νέα τάξη*), Νώντας Σκυφτούλης (*Από τον διπολισμό στην επικυριαρχία των ΗΠΑ. Από το τέλος των ιδεολογιών στο επαναστατικό πρόταγμα*) και μέλος της Πρωτοβουλίας Αναρχικών Θεσ/νίκης (*Η ιδεολογία του τέλους, μια διαδρομή δίχως τέλος*). Οι εισηγήσεις παρουσιάζονται με τη σειρά που διαβάστηκαν στην εκδήλωση.

Η έκδοση αυτή παρουσιάζει τα κείμενα αυτών των εισηγήσεων και μια επιλογή από το έντυπο υλικό που κυκλοφόρησε στη Θεσ/νίκη την περίοδο των κινητοποιήσεων ενάντια στην επίθεση του NATO στη Γιουγκοσλαβία.

Habeas mentem και άλλα άγνωστα ανθρώπινα δικαιώματα

Η αποδυνάμωση της ζωοφόρας ενέργειας που έφερναν οι επαναστατικές ιδέες από τον περασμένο αιώνα, φυσικό αντιστάθμισμα στην ορμή της ανάπτυξης του καπιταλισμού, εμφανίζεται ως νίκη του δεύτερου. Στην πραγματικότητα αποτελεί κυρίως ήττα της αποτυχημένης εφαρμογής των πρώτων. Η εξάντληση της επαναστατικής ενέργειας, για την πλειοψηφία επήλθε με την τυπική κατάρρευση του ανασταλτικού μπλοκ, που κατέδειξε ως ματαιότητα κάθε προσπάθεια ανατροπής αυτού του συστήματος που σήμερα εμφανίζεται ως νικηφόρος μονόδρομος.

Η αδυναμία των ανθρώπων να δι-ειδουν κάποια ανατρεπτική λύση σ' αυτό που κυριαρχεί καταστρέφοντας, μεταβάλεται σε απόλυτη και θλιβερή αίσθηση κενότητας. Η κυριαρχία του λεγόμενου "κοινού αισθήματος", της "κοινής λογικής", όπου η διαφοροποίηση γίνεται αποδεκτή μόνο τη μορφή του "εκκεντρισμού" για τους οικονομικά ισχυρούς, δημιουργεί στο σύγχρονο άνθρωπο, κατά περίπτωση, διπλή αντίδραση: είτε την φανατική και ταυτόχρονα επιφανειακή "ταύτιση" με κοινωνικές ομάδες σε στιγμές συναισθηματικής έξαρσης (ψευδομαδοποιήσεις στη βάση του ρατσισμού, του πατριωτισμού, της θρησκείας των εκλογών, του ποδοσφαίρου, της "διασκέδασης" -πρωτότυπη σημασία της λέξης διασκεδάζω-διασκορπίζω) είτε τη μεγαλειώδη αίσθηση τρόμου στα πλαίσια μιας απόλυτης κοινωνικής και προσωπικής μοναξιάς με απρόβλεπτες συνέπειες.

Στον αντίποδα της ψευδαίσθησης της κοινωνικής αδυναμίας, στέκεται η παγκοσμιοποίηση του πεδίου δράσης των αφεντικών και η αδυνάμωση της πολιτικής εξουσίας του κράτους. Η υποχώρηση του κρατισμού αναγκαστικά διεθνοποιεί και το πεδίο της αντίστασης. Κι αυτό η νέα τάξη των παγκοσμίων κυρίαρχων δείχνει να το γνωρίζει προκαταβολικά μεταβάλλοντας τα κατά περίπτωση προσχήματα των εγκληματικών επιχειρήσεων της σαν τις γραβάτες των ανθρωποειδών δημοσίων εκφραστών της. Τα ανθρώπινα δικαιώματα που προβλήθηκαν ως πρόσχημα από τον δυτικό κόσμο και τον υπερατλαντικό πάτρωνά του, για την στρατιωτική επέμβαση στη Γιουγκοσλαβία, δεν

αποτελούν παρά το δόλωμα γύρω από το οποίο διαλογίζονται οι λαοί ενώ αυτοί τους προσπερνούν για να συνεχίζουν την δολοφονική “δουλειά” τους, δηλ. να επιβάλλουν τους νέους όρους κυριαρχίας.

Η διεθνοποιημένη αγορά, κάτω από την ομπρέλλα της Νέας Τάξης πραγμάτων, έτσι όπως υπογράφηκε και αυτοπροβλήθηκε από το ΝΑΤΟ στις 23 Απρίλη, δεν έχει ενδοιασμούς στο να επιβάλλει την τρελλή πορεία της. Το τσάκισμα οποιασδήποτε αντίστασης προβάλλεται ή θα παρουσιαστεί στο μέλλον, αποτελεί προτεραιότητά της. Κάτω από αυτό το πρίσμα, ανά πάσα στιγμή μπορούν άτομα ή και λαοί ολόκληροι που αντιδρούν να χαρακτηρίζονται “τρομοκράτες”, κάτω από το πρόσχημα της “πάταξης της τρομοκρατίας”.

Η ανάδειξη των εκθρών της κοινωνίας κάτω από τους νέους όρους κυριαρχίας τους, αφήνει αυτή την τελευταία έκπληκτη, αναποφάσιστη και φοβισμένη. Το περιεχόμενο της αντίστασής της οφείλει να επαναπροσδιοριστεί για να πολεμήσει τον εκθρό σ’ όλα τα μέτωπα.

Ο εφιάλτης της κοινωνικής εξαχρείωσης

Η μεγαλύτερη αδυναμία της άρθρωσης μιας ανατρεπτικής πρότασης, βρίσκεται κατ’ αρχήν στην ολοκληρωτική αλλοτρίωση του ανθρώπου. Όσο οι συνθήκες εργασίες επιστρέφουν ραγδαία στις συνθήκες που επικρατούσαν πολλές δεκαετίες πριν το αναπτυγμένο εργατικό κίνημα επιβάλλει πολλούς από τους όρους του, τόσο η αντίδραση του εργαζόμενου είναι μεταφυσική: κάνει τα πάντα για να μη το σκέφτεται. Κι αντιδρά ακολουθώντας μεθόδους και κανάλια που χρόνια τώρα η εξουσία έχει μεθοδευμένα πασχίσει να έχει τον απόλυτο έλεγχο τους και στο μέγιστο βαθμό το έχει πετύχει: διασκέδαση, τηλεόραση, οργανωμένος τουρισμός κ.ά. Φυσικά δεν γίνεται συζήτηση για κανενός είδους συνδικαλιστική δράση, στο βαθμό που αυτή η πρακτική σχεδόν εξαφανίστηκε με την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ και τον αμοραλισμό των εργατοπατέρων. Πλέον υφίσταται ως εντελώς περιθωριακή δραστηριότητα, μαζί με τη σταδιακή εξαφάνιση της αλληλεγγύης.

Η ίδια η αποδοχή του απόλυτου της καπιταλιστικής εξουσίας γίνεται με μεταφυσικό τρόπο: όχι γιατί κατάφεραν οι θρησκευτικές εξουσίες να πείσουν για το θεόσταλτο αυτής της πολιτικής (που δεν είναι άλλη από την οικονομική) εξουσίας, αλλά γιατί αυτή πλέον αντιμετωπίζεται ως **μοιραία**.

Στην εποχή των πληροφοριών, η γνώση είναι εξοστρακισμένη. Φαινόμενο απολύτως κατανοητό στο βαθμό που η πληροφορία, ο καταιγισμός των πληροφοριών, δημιουργεί απλώς ένα ασθμαίνοντα αγώνα δρόμου, για να είναι κανείς πληροφορημένος. **Ο πληροφορημένος δεν είναι γνώστης**. Η διαδικασία αποβολής των χτεσινών πληροφοριών για ν’ αντικατασταθούν από τις σημερινές, θεωρείται πλέον “φυσικός νόμος”. Η ραγδαία εξάπλωση των “ηλεκτρονικών εγκεφάλων” αποτελεί συνέπεια και αυτού του χαρακτηριστικού, με τη μορφή της “ανάγκης”, αφού ο ανθρώπινος εγκέφαλος δεν προσφέρει δυνατότητα απομνημόνευσης του όγκου των πληροφοριών που αποθηκεύει ο ηλεκτρονικός. Η λήθη είναι κανόνας και η λήθη αποτελεί όπλο της εξουσίας. Δισεκατομμύρια εικόνων και πληροφοριών ώστε η ανθρώπινη

πλειοψηφία να μην εμβαθύνει πουθενά. Η σκέψη καταργείται. Η γνώση είναι δύναμη. Η έλλειψή της, επιτείνει την αίσθηση αδυναμίας του σύγχρονου ανθρώπου.

Φυσικά αν όλα αυτά σήμαιναν την ολοκληρωτική κυριαρχία της εξουσίας του κεφαλαίου πάνω στον άνθρωπο, το παιχνίδι θα είχε τελειώσει. Όμως δεν τελειώνει ποτέ. Κι αυτό οι εξουσίες το ξέρουν καλύτερα από τους καταπιεσμένους. Οι πολιτικές και στρατιωτικές κινήσεις τους στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, δείχνουν πως θεωρούν πολύ λιγότερο από τους υπηκόους τους πως η μάχη είναι κερδισμένη.

Οι οικονομικο-στρατιωτικοί σχηματισμοί τους, η κατάργηση των προσχημάτων, δείχνουν ότι γνωρίζουν πως θα χρειαστεί πολλή βία για να κυριαρχήσουν. Αυτή είναι η μία όψη του νομίσματος. Η άλλη έχει να κάνει με την επιστήμη τους: η κυριαρχία της ψυχιατρικής αφού κατάφερε να ορίσει το “διαφορετικό” ως “τρέλλα”, η τεράστια ανάπτυξη της βιομηχανίας των ψυχοφαρμάκων που πλέον πουλάνε χάπια για κάθε τι το παραμικρό όσο και ανόητο (για ν’ απαλλαγεί κανείς από την κούραση της δουλειάς, για ν’ αντέξει το ξενύχτι της διασκέδασης, για να ‘χει φαιινές ιδέες, για να αισθάνεται πως οι άλλοι τον αγαπάνε, για να βλέπει πράσινα ανθρωπάκια, για να μη βλέπει πράσινα ανθρωπάκια κ.ά.). Τα μεταλλαγμένα προϊόντα της γενετικής επιστήμης, η οποία εκτός από το να μολύνει το περιβάλλον και τους ανθρώπινους οργανισμούς με καρκινογόνες τροφές-τέρατα, δείχνει να έχει απώτερο στόχο τη δημιουργία εκείνου του ανθρώπινου υποκατάστατου που θα του λείπουν ακριβώς τα πιο ανθρώπινα χαρακτηριστικά: το πνεύμα και το συναίσθημα.

Μέσα από τη διαδικασία κατάρρευσης στη συνείδηση του κοινού μέσου ανθρώπου του ρόλου του κράτους-πατέρα, ο ρόλος των κυρίαρχων οικονομικο-στρατιωτικών σχηματισμών, γίνεται αντιληπτός, αλλά με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Υπάρχουν τρεις συνηθέστεροι:

α) αντιμέτωπος με την τεράστια κυριαρχία τους, ο άνθρωπος αισθάνεται το δέος του πρωτόγονου απέναντι στη φύση: αναζητά την παρουσία και την προστασία του Θεού. Το τέλος του ορθολογισμού αντιστοιχεί ευθέως ανάλογα στην στροφή στη θρησκεία του ανθρώπου των χωρών του πρώην ανατολικού μπλοκ. Αναβιώνουν και αναπτύσσονται με γοργό ρυθμό όλες οι θρησκείες και κυρίως οι πιο μυστικιστικές (γιατί εκεί υπάρχει και η γοητεία του απαγορευμένου): παγανισμός, εξωγήινοι, αλχημεία, γνωστικισμός, μαγεία, αλλά και νεοορθοδοξία, χριστιανομαρξισμός, ιουδαϊσμός, μουσουλμανισμός (κυρίως στο πιο μυστικιστικό τους τμήμα), όλα αυτά συνδισασμένα με θεωρίες περί συντέλειας και διαθλασμένα μέσα από το πρίσμα της Νέας Εποχής.

β) συνωμοσιολογία: είτε στην εξωκοσμική είτε στη γήινη εκδοχή της. Ξορκίζοντας τους δαίμονες στο πρόσωπο της CIA για τις εφιαλτικές συνέπειες του καθεστώτος, μετατοπίζοντας την ουσία απ’ αυτό που πραγματικά είναι, σ’ αυτό που κάποιες σκοτεινές δυνάμεις το κάνουν να γίνει. Αποτέλεσμα: η χειροπιαστή εικόνα του κόσμου από ανοικτά δηλωμένη αιτία, δαιμονοποιεί-

ται και σαν σκία ξεγλυστρά για να κρυφτεί στους σκοτεινούς διαδρόμους των μεγάλων συννομοσίων. Σιωνιστές που κρύβονται πίσω από το Δ.Ν.Τ. και τις πολυεθνικές, αντίχριστοι που καλύπτονται πίσω απ' τις μυστικές υπηρεσίες και πολλοί ακόμα εχθροί του ανθρώπινου γένους. Σ' αυτήν την περίπτωση συνωμότες και "θύματα" συνήθως έχουν στόχο μια "καθαρή και ανώτερη" εθνική ομάδα, και η "αντίδραση στη συνωμοσία" κυρίως έρχεται με την ανάπτυξη φασιστικών και ρατσιστικών ομάδων.

γ) Η πλέον κοινή αντίδραση είναι ο πανικός. Η απελπισία του ανθρώπου που είναι μόνος και φοβάται αυτό που του επιφυλάσσει το αύριο. Συνήθεις αντιδράσεις: χρηματιστήριο, ωχαδελφισμός, εγωκεντρισμός, τζόγος, απάτες, ό,τι αρπάξουμε, πλήρης αμοραλισμός. Ο θρίαμβος της ηθικής της αγοράς.

Το ζητούμενο της αντίστασης

"Στο" τι το "ον" του Αριστοτέλη, (το σύστημα) έχει "λύση": την τεχνική ή πιο καλά την τεχνοεπιστήμη. Μόνο που είναι λύση χωρίς να θέτει το πρόβλημα κι αυτή είναι η τεράστια αδυναμία του. Αυτό φυσικά δε σημαίνει ότι φτάσαμε στα όρια της παγκόσμιας επανάστασης αλλά μάλλον στον εφιάλητη της σταδιακής μας αυτοκαταστροφής, υλική και πνευματικής...."

(Από την εισήγηση της Πρωτοβουλίας Αναρχικών στην εκδήλωση)

Θα μπορούσε ίσως κανείς να πει πως αυτά τα δύο (επανάσταση-αυτοκαταστροφή) δεν είναι δύο αντίθετα άκρα ή ακόμα καλύτερα πως ίσως, ακριβώς επειδή αποτελούν τα δύο άκρα, βρίσκονται δίπλα-δίπλα σε μια κυκλική θεώρηση των πραγμάτων.

Η αυτόματη πορεία των πραγμάτων -"από μόνα τους"- θα μπορούσε να αποτελεί μια καθησυχαστική ανατρεπτική πρόταση.

Που θα μπορούσε πολύ καλά επίσης να ταιριάζει με την απογοήτευση που προκύπτει από τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα, και που κάνει κάθε πράξη και κάθε λόγο να φαντάζει ως απόλυτη ματαιότητα.

Πραγματικά, μέσα στις συνθήκες της αχαλίνωτης συσσώρευσης κεφαλαίου-εξουσίας, της μόλυνσης και καταστροφής της φύσης, της ανεξέλεγκτης και με άγνωστες ακόμα πολλές συνέπειες μιας συγκεκριμένης τεχνολογίας, της απόρριψης έστω και ως προσχημάτων των στοιχειωδών αρχών και κανόνων της κοινωνικής συμβίωσης, της απώλειας των λέξεων και της διαστρέβλωσης των εννοιών, το αναρχικό όραμα δείχνει περισσότερο επίκαιρο από ποτέ. Οι προτάσεις για αυτοδιαχειριζόμενες κοινωνίες κατακτούν έδαφος, όμως η **συνειδητή κοινωνική συμμετοχή** είναι το μεγάλο ζητούμενο και αυτό ακριβώς το πρόβλημα που ακόμα δεν έχει απαντήσεις.

Τελικά και για το σύστημα εξουσίας και για τις επαναστατικές προτάσεις, ο μεγάλος αστάθμητος και απρόβλεπτος παράγοντας ήταν και είναι **ο άνθρωπος**.

Κάθε προσπάθεια προσχεδιασμού και περιγραφής μιας μελλοντικής επαναστατημένης κοινωνίας, δεν μπορεί παρά να εντάσσεται στη σφαίρα της ουτοπίας, στο βαθμό που δεν παίρνει υπόψη της ακριβώς αυτό τον προαναφερθέντα αστάθμητο παράγοντα.

Η ενεργοποίηση της κοινωνικής σκέψης, η αφύπνιση της συνείδησης μοιάζει να είναι η πρώτη και αναγκαία προϋπόθεση ενός προτάγματος αντίστασης. Η δύναμη της κριτικής, η επανοποθέτηση των λέξεων, η απομυθοποίηση και εκβαράθρωση όλων αυτών που φαντάζουν αυτονόητα και βρίσκονται στο απυρόβλητο της κριτικής, είναι το πρώτο και σημαντικότερο βήμα μιας αντιστασιακής πρακτικής.

Ο επαναπροσδιορισμός στην πράξη των εννοιών της αλληλεγγύης και της αξιοπρέπειας, η επαγρύπνηση η συμμετοχή, στο κοινωνικό γίνεσθαι στους κοινωνικούς αγώνες και η στήριξη τους προσδίδουν ουσιαστικό περιεχόμενο σ' αυτό το πρώτο βήμα. Το τι θα προκύψει είναι ζητούμενο. Τίθεται και ανατρέπεται καθημερινά μέσα από τους ίδιους τους υπάρχοντες κοινωνικούς αγώνες, κι ακόμα περισσότερο από τους κοινωνικούς συσχετισμούς και αγώνες του μέλλοντος. Η ιστορική συνέχεια των αγώνων αυτών σημαίνει πως η **αντίσταση δεν πατάει στο πουθενά.**

“Ως τέτοια επιλογή, η αντίσταση μας ή εμπεριέχει τη συνολική κριτική και επανεξέταση των κοινωνικοϊστορικών πεπραγμένων, ή θα εμπεριέχει κούφιους σχολιασμούς και στείρες ερμηνείες, ψάχνοντας στα φαντάσματα του παρελθόντος είτε την απειλή της καταστροφής του ανθρώπου, είτε την ελπίδα της σωτηρίας του”.

(Από την εισήγηση της Πρωτοβουλίας Αναρχικών στην εκδήλωση)

Πρωτοβουλία Αναρχικών Θεσ/νίκης

Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΜΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΔΙΧΩΣ ΤΕΛΟΣ

Η Πρωτοβουλία Αναρχικών που ανέλαβε την ευθύνη αυτής της εκδήλωσης σας ευχαριστεί όλους για την παρουσία σας εδώ.

Η σημερινή εκδήλωση έρχεται σε μια στιγμή όπου σ'όλο τον πλανήτη κάνει την εμφάνισή του το φάντασμα, όχι πια του κομμουνισμού, αλλά αυτό της παγκοσμιοποιημένης αγοράς και της Νέας Τάξης Πραγμάτων. Σκοπός μας είναι να προσεγγίσουμε απ'όσες πλευρές μας είναι δυνατόν αυτή τη διαδρομή που συνοδεύτηκε από μεγάλες ιστορικές αλλαγές με καταρρεύσεις κι ανατροπές. Η προσέγγισή μας αυτή δεν είναι προσπάθεια ερμηνείας του κόσμου που ζούμε ή που έρχεται αλλά είσοδος σε ένα μεγάλο αποφασιστικό και πολύ πρακτικό δίλημμα: ή αποφασίζουμε να μπούμε σε μια νέα ιστορική περίοδο πάλης για την ανατροπή του κόσμου της εκμετάλλευσης ή θα καθούμε μέσα σ'αυτόν.

Ο νέος κανονιστικός και ρυθμιστικός παράγοντας του σημερινού κόσμου συμπυκνώνεται σε αυτό που κατακλύζει σήμερα την αγορά των ιδεών, την παγκοσμιοποίηση. Μια ιδέα απέναντι στην οποία ο άνθρωπος ως άτομο δεν ήταν ποτέ τόσο μόνος και τόσο ανίσχυρος.

Όμως σε τί συνίσταται, πάνω σε τί στηρίζεται και ποιοί είναι οι στόχοι της παγκοσμιοποίησης, άρχισε ήδη να διαφαίνεται την τελευταία δεκαετία όλο και πιο έντονα. Μετά την κατάρρευση της Ε.Σ.Σ.Δ. και τις μεγάλες αλλαγές στο ανατολικό μπλοκ, μετά τον πόλεμο στον Περσικό και στην Γιουγκοσλαβία και μετά την καθιέρωση της νέας δομής του ΝΑΤΟ, η εικόνα του κόσμου που γνωρίζαμε, θρυματίζεται όλο και πιο πολύ, με όλο και μεγαλύτερο θόρυβο.

Ο κόσμος της προόδου και οι φιλελεύθερες ιδέες που κατέκλυσαν τον 19ο αιώνα φάνηκαν να κερδίζουν το παιχνίδι παρά την απώλεια ενός μεγάλου τμήματος του κόσμου με τη δημιουργία της Ε.Σ.Σ.Δ.. Έπειτα από ένα σύντομο διάλειμμα μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, η μεγάλη κρίση, η άνοδος του φασισμού στη Δ.Ευρώπη και η κραυγαλέα αδυναμία αποφυγής ενός νέου πολέμου, φαινόμενα που όλα δείχναν ότι το σύστημα δε μπορούσε να κυβερνηθεί και να ρυθμίσει τις φυγόκεντρες δυνάμεις που γέννησε, προκάλεσαν την κατάρρευση της επίσημης ιδεολογίας. Το θέμα της

δεκαετίας 1930-40 ήταν η κρίση της προόδου. Ως μόνο αντιστάθμισμα, ο φιλελευθερισμός προέβαλε την άλλη όψη του ολοκληρωτισμού, τον Σταλινισμό και τη θεμελίωση του ολοκληρωτικού κράτους κάτω από τη σημαία του Μαρξισμού-Λενινισμού.

Τα επόμενα 30 χρόνια η Δύση απαντά με τον κρατικό παρεμβατισμό και το ξεπέραςμα της κρίσης της προόδου. Το κράτος πια πέρα από πολιτικός ρυθμιστής του καθεστώτος, γίνεται και οικονομικός ρυθμιστής. Η απειλή της σύγκρουσης των δύο υπερδυνάμεων, δεν εμποδίζει την ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης Ευρώπης, η οποία επιχειρεί με πρωτοπόρο τις ΗΠΑ (την κερδισμένη και επωφελούμενη από τον πόλεμο, κλέβοντας ουσιαστικά τα ηνία από τη Μ.Βρετανία) να βρει τη λύση έξω από την παραγωγή, στην κατανάλωση. Η αποτυχία του Φορντισμού (εισαγωγή της πειθαρχίας στο χώρο-χρόνο τη στιγμή της παραγωγής) συμπίπτει με την εμφάνιση της διαφήμισης και η προπαγάνδα του καλού παραγωγού μετατοπίζεται στην προπαγάνδα του καλού καταναλωτή. Με τη σειρά της η κοινωνική ιεραρχία δεν αναζητείται στο χώρο της απασχόλησης, αλλά στο χώρο της κατανάλωσης. Η ιδεολογία της αύξησης και μόνο αυτής ονομάζεται κατ' ευφημισμό ανάπτυξη.

Η ιδέα της ανάπτυξης γίνεται οικουμενική και οι χώρες ή ήπειροι βρίθουν απο κατηγοριοποιήσεις βάσει αυτής, όπως υποαναπτυγμένες, αναπτυγμένες, αναπτυσσόμενες, υπό ανάπτυξη, καθυστερημένες, λίγο αναπτυγμένες, στο δρόμο της ανάπτυξης κ.ο.κ

Μέχρι που η ανάπτυξη, δηλαδή η ποσόστωση του ανθρώπου ως προς τον όγκο των παραγόμενων προϊόντων, έφερε στην επιφάνεια τεράστια προβλήματα με κορυφαίο το οικολογικό, που δεν απειλεί ως και αυτή τη στιγμή μόνο τις βιομηχανικές χώρες, αλλά ολόκληρο τον πλανήτη.

Από τη δεκαετία του '80 και εντεύθεν, ο φιλελευθερισμός αντεπιτίθεται. Το παχύσαρκο και οκνηρό κράτος δημιουργεί στο χώρο της αγοράς περισσότερες τρύπες από όσες μπορεί να μπαλώσει. Οι πολυέθνικες και οι γάμοι τους, συνοδευόμενες από την έκρηξη της πληροφορικής και των νέων τεχνολογιών, εισρέουν σε όλες τις περιοχές όπου το κράτος σαλπίζει την ισπανική υποχώρηση. Ο εκτοπισμός του από κεντρικής σημασίας συνιστάμενη του πολιτικού-οικονομικού καθεστώτος που όπως προαναφέρθηκε υπήρξε για τρεις δεκαετίες ρυθμιστής του, σήμερα το καθιστά απλά και μόνο διαχειριστή της οικονομίας και κατά συνέπεια και της πολιτικής που γεννιέται απ' αυτή γνωρίζοντας ήδη ότι στον καπιταλισμό συμβαίνει η οικονομική εξουσία να μεταφράζεται πάντα σε πολιτική εξουσία. Ως προς τον διαχειριστικό ρόλο του κράτους στον οικονομικό χώρο δεν έχουμε παρά να κοιτάξουμε τα οικονομικά προγράμματα των σημερινών κομμάτων εξουσίας όπου οι διαφορές τους έχουν να κάνουν με την κοινωνικοιστορική τους αφετηρία και διαδρομή κι όχι με τους πραγματικούς στόχους που έχουν σήμερα. Ως προς τον πολιτικό ρόλο του κράτους τί μας φανέρωσε η συνθήκη ΜΑΙ (Πολυμερής Συμφωνία Επενδύσεων); Ότι οι πολυεθνικές απαιτούν να προσαρμοστούν τα συντάγματα στις ανάγκες τους κι όχι το αντίστροφο. Η έκπτωση των πολιτικών κομμάτων σε κόμματα που έχουν υπαλληλική σχέση με τους κεντρικούς στόχους της οικονομίας που βαφτίστηκε REAL POLITIK δεν κάνει τίποτα άλλο από το να αφαιρεί με εκθετικούς ρυθ-

μούς τα προσχήματα που τους παρείχε μέχρι τώρα η κοινωνική-ιστορική αδράνεια: τα προσχήματα της πολιτικής τους αναγκαιότητας.

Αυτή η δημοκρατία μ' αυτούς τους αντιπροσώπους μας πάει ολοταχώς εκεί που η επιστημονική αναγκαιότητα μας αναγκάζει να πάμε: στον χρυσό αιώνα όχι του Περικλέους αλλά του Αλ Γκορ και της Microsoft.

Οι λέξεις όχι μόνο έχασαν το νόημά τους, δηλαδή να σημαίνουν κάτι άλλο από αυτό που σήμαιναν όταν γεννήθηκαν, αλλά οδεύουν ολοταχώς στο σημείο όπου δεν σημαίνουν τίποτα.

Από μια άλλη σκοπιά η σημερινή κατάσταση αποδεικνύει την αγωνία του συστήματος να βρει λύσεις οδηγούμενο απ' το εντός του στα εκτός του, σαν τον ιό που πρώτα τρώει τη σάρκα πριν γίνει εξάνθημα στην επιδερμίδα.

Όπως στη φάση κατά την οποία βγήκε από τον χώρο της παραγωγής για να βρει διέξοδο, έξω από αυτήν, στο χώρο της κατανάλωσης, έτσι και σήμερα οδηγείται όχι απλώς έξω από το χώρο της παραγωγής, έχοντας τη ρομποτική και τα κομπιούτερ σαν απάντηση αδιαφορώντας για τα όρια τους καίτοι γνωρίζουν τους κινδύνους τους, αλλά προχωράνε ακόμα πιο πέρα. Ψάχνουν να βρουν διεξόδους στα προβλήματα που έχει αυτό το περίεργο

ον που έχει ψυχή και είναι απόλυτα κοινωνικο-ιστορικό. Τα μυστήρια της ψυχής τα έχει αναλάβει προ πολλού η ψυχιατρική και τα μυστήρια του σώματος τα έχει αναλάβει η βιοτεχνολογία και τα μυστήρια του πλανήτη μας η ΝΑΣΑ.

Στο "τί το ον" του Αριστοτέλη το σύστημα έχει βρει "Λύση": την τεχνική ή πιο καλά την τεχνοεπιστήμη. Μόνο που είναι λύση χωρίς να θέτει το πρόβλημα κι αυτή είναι η τεράστια αδυναμία του. Αυτό φυσικά δε σημαίνει ότι φτάσαμε στα

όρια της παγκόσμιας επανάστασης αλλά μάλλον ότι μπαίνουμε στον εφιάλτη της σταδιακής μας αυτοκαταστροφής, υλικής και πνευματικής.

Επιστρέφοντας τώρα στις πρώτες παραγράφους της εισαγωγής για την παγκοσμιοποίηση και τη σημερινή εικόνα του κόσμου διαπιστώνουμε ότι αυτή η εικόνα του κόσμου κόβει τους δεσμούς της με τον παλιό κόσμο του έθνους-κράτους αναζητώντας την ταυτότητά της στον ανώνυμο κόσμο της αγοράς και του εμπορίου πέρα και πάνω από τα γεωγραφικά σύνορα σαν αυτά να στέκαν εμπόδιο στις ανάγκες της μεγάλης υπόσχεσης που ήδη υψώνονταν καταγεγραμμένη στη σημαία του 1789, Δικαιοσύνη-Ισότητα-Αδελφότητα για να συμπληρωθεί αργότερα με την ευημερία που υποσχόταν ο 20ος αιώνας.

Η ιδέα της παγκοσμιοποίησης δεν είναι δα καμιά ανακάλυψη του καπιταλισμού. Ήδη στη φάτνη της Βηθλεέμ γεννιόταν για πρώτη φορά στην ιστορία η ιδέα της παγκόσμιας θρησκείας, της θρησκείας που θα ενοποιούσε όλο τον κόσμο και η οικουμενικότητα της έκπτωσης του ανθρώπου έναντι του θεού ανεξαρτήτως φυλής και γένους έβρισκε τη σωτηρία της στην οικουμενικότητα της επί του όρου ομιλίας του Μεσσία, δηλαδή στην ταπεί-

νωση, στη μέ세υση για την σωτηρία την ημέρα της μεγάλης κρίσεως.

Έτσι δεν είναι καθόλου περίεργο που ο Ιερός Αυγουστίνος θεωρούσε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία θείο δώρο, αφού οι κτήσεις της άνοιγαν το δρόμο για την εξάπλωση του Χριστιανισμού με μια ουσιώδη και θεμελιώδη διάφορά. Οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες και όλοι οι μέχρι τότε βασιλείς και δυνάστες κατακτητές ζητούσαν υποταγή και υποτέλεια χωρίς να αγγίζουν τα ήθη και τα έθιμα των κατακτημένων, δηλαδή το 90% των δραστηριοτήτων τους. Ο Χριστιανισμός ήταν η πρώτη δοκιμή πάνω στην ανθρωπότητα της υποταγής σε ένα μοναδικό και αληθινό θεό όπου όλες οι κινήσεις, οι συνήθειες, οι ανάγκες και οι προσδοκίες του ανθρώπου έπρεπε να συμμορφωθούν στους νόμους και τους κανόνες του Ευαγγελίου στους νόμους της εξ αποκαλύψεως αλήθειας. Αυτό που γεννήθηκε στην Ανατολή και επεκτάθηκε στη Δύση μέσω αιρέσεων, σχισμάτων, ιερών εξετάσεων, συγκωροχαρτών και σταυροφοριών, ήταν η υπόσχεση του παραδείσου και η έλευση του Μεσσία που θα μας οδηγήσει σε αυτόν κι αυτό δεν αφορούσε μία φυλή, αλλά ολόκληρο τον κόσμο.

Όλες οι μετέπειτα ιδεολογίες κάτι είχαν να πάρουν από αυτό το σχήμα. Όποιος επιζητούσε την οικουμενικότητα και την παγκοσμιότητα κάτι έπρεπε να υποσχεθεί προκειμένου να οδηγήσει την ανθρωπότητα στο τέλος αυτής της υπόσχεσης.

Η αυγή του καπιταλισμού περιέσωσε το σχήμα του Εβραιοχριστιανισμού μόνο που το έκανε γήινο. Αφού αποκαθήλωσε το θεό από τους ουρανούς του, έκανε γήινο τον παράδεισο που δε θα έρθει πια με το τέλος της ανθρωπότητας αλλά μέσα σε αυτήν. Δεν είναι πια οι καπιταλιστές οι ιερείς αυτού του παραδείσου, αλλά οι μεγάλοι ερευνητές και οι ανακαλύψεις της βιομηχανίας από τις οποίες οι αστοί απολαμβάνουν την επικαρπία. Γίνονται ουδέτεροι απέναντι στην "αλήθεια της επιστήμης". Αυτοί οδηγούν την ανθρωπότητα στη μεγάλη υπόσχεση.

Από το σημείο αυτό και μετά, η τεχνική θα ανυψωθεί σε ύψιστο σύμμαχο της ουσίας του ανθρώπου που για το καπιταλιστικό φανταστικό είναι η οικονομία. Ο Homo Economicus εμφανίζεται ως το τελευταίο στάδιο της εξέλιξης του ανθρώπινου νου. Από κει και πέρα δεν έχουμε παρά "βελτιώσεις".

Πάνω σε αυτό το φανταστικό στηρίχθηκαν όχι μόνο οι απολογητές του καπιταλισμού αλλά και οι κύριοι αντίπαλοί τους με κύριο εκφραστή τους τον Μαρξ που ανήγγειλε πια το τέλος του καπιταλισμού με την έλευση του κομμουνισμού και του "ολοκληρωμένου ανθρώπου", όχι επειδή ο ίδιος το επιθυμούσε, αλλά επειδή το έλεγαν οι νόμοι της ιστορίας δηλαδή οι νόμοι της πολιτικής του οικονομίας.

Γυρνώντας στο θέμα της μεγάλης υπόσχεσης στην οποία μας οδηγεί η επιστήμη ο αμερικανός αντιπρόεδρος Αλ. Γκορ μιλώντας για το Ιντερνέτ ήδη προαναγγέλει "μία οικουμενική υπηρεσία που θα είναι στη διάθεση όλων των μελών των κοινωνιών μας και έτσι, θα επιτρέψει ένα είδος οικουμενικού διαλόγου, στον οποίο κάθε άτομο που το επιθυμεί θα μπορεί να εκφραστεί. Η παγκόσμια υποδομή της επικοινωνίας δε θα είναι απλώς "μεταφορά" της λειτουργούσας δημοκρατίας, αλλά θα ενθαρρύνει αληθινά τη λειτουργία της δημοκρατίας ανυψώνοντας τη συμμετοχή των πολιτών στο

επίπεδο λήψης αποφάσεων. Θα ευνοήσει την ικανότητα των χωρών να συνεργάζονται μεταξύ τους. Διαβλέπω ένα νέο χρυσό αιώνα για τη δημοκρατία".

Εδώ το πράγμα πάει ακόμα παραπέρα. Το πολιτικό σύστημα πια εξαρτά την ύπαρξή του από το μέγεθος και την έκταση της τεχνολογίας. Ο Γκορ θέλει να πει ότι η δημοκρατία είναι συνυφασμένη με την πρόοδο της επιστήμης και προφανώς υπονοεί ότι προοδευτικά φτάσαμε εδώ και προοδευτικά πάμε εκεί, στο χρυσό αιώνα.

Αυτά που λέγονται σήμερα για το Ιντερνέτ λέγονταν και για την τηλεόραση, ότι δηλαδή θα φέρει πιο κοντά τους ανθρώπους και τον κόσμο με τις κυβερνήσεις του. Το τι γίνεται σήμερα με την τηλεόραση είναι γνωστό και είναι περιττός κάθε σχολιασμός.

Ο διπολισμός ενέτεινε το ζητούμενο της παγκοσμιότητας είτε ως κατάκτηση, είτε ως ολική καταστροφή. Και όπως η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έστρωσε το χαλί στην εξάπλωση του Χριστιανισμού έτσι και ο διπολισμός άνοιξε τις πύλες στην παγκοσμιοποίηση και τη νέα τάξη πραγμάτων.

Οι περιφερειακές συγκρούσεις πριν την τελική αναμέτρηση έθεσαν τις βάσεις για την επέλαση του καπιταλισμού. Οι ερειπωμένες χώρες σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό επίπεδο του ανατολικού μπλοκ δεν έχουν πια κανένα λόγο να αντισταθούν στην επέλαση της αγοράς. Μιας αγοράς που ήταν ο απαγορευμένος καρπός στο σοσιαλιστικό παράδεισο των γκούλαγκ, των ψυχιατρικών και της νόρμας. Κι όταν κατέρρευσε το σύστημα το 1989 επίσημα, ανεπίσημα είχε αρχίσει να καταρρέει ήδη από το 1917 με το πραξικόπημα των Μπολσεβίκων, η παθητικότητα αυτών των ανθρώπων ήταν η πιο σημαντική αιτία αν όχι η ίδια η ουσία της κατάρρευσης. Κι όσο παθητικοί παρέμεναν για τόσες δεκαετίες, τόσο ενεργοί αποδείχτηκαν σε δύο πράγματα.

1ον. Λειτουργήσαν σαν όλα αυτά τα χρόνια να επιθυμούσαν τον καταναλωτισμό του μοντέρνου καπιταλισμού πριν υπάρξουν οι προϋποθέσεις.

2ον. Επιδόθηκαν σε έναν αποσχιστικό πόλεμο όπου η δημιουργία ανεξάρτητων κρατών αποτελούσε το αντιστάθισμα της χαμένης ή καλύτερα ξεχαρβαλωμένης ταυτότητας σε έναν κόσμο διαλυμένο, όταν έσπασε ο κοινωνικός ιστός που τον συνέιχε. Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού δεν ήταν απλά κατάρρευση των κεντρικών σχεδιασμών του πολιτικού γραφείου όπως το έκαναν οι ταλμουδικές ψευτοαναλύσεις της αριστεράς, αλλά κατάρρευση του ανθρωπολογικού όντος που το σύστημα παρήγαγε.

Σε αυτή την έρημο ο άνθρωπος έψαχνε μια σκιά για να ανασάνει και βρήκε σαν πρόσχημα την εθνικιστική ταυτότητα που επιβίωσε μέσα στην καταστολή του μεγαλωρωσισμού ήδη από την εποχή των Τσάρων.

Και η Δύση τι κάνει; Επιβεβαιώνει τον οικονομικό ντετερμινισμό του Μαρξ από την ανάποδη και προς όφελός της στέλνοντας το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα να βάλει τάξη στο χάος όπως τόσο "επιτυχημένα" το έκανε στον τρίτο κόσμο λύνοντας το ζήτημα της πείνας με το βρεφικό θάνατο.

Κι αυτό που δάνειζε σε χρήμα, το δανείζεται σε ιδέες για να εξισορροπήσει το ισοζύγιο της τρέχουσας ιστορικής φάσης.

Δανείζεται από τον Λενινισμό τη χρησιμότητα του έθνους. Όπως ο Λένιν θεωρούσε τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα ρήγμα στα μετόπισθεν του καπιταλισμού έτσι και τα αφεντικά της Δύσης θεωρούν τις αποσχιστικές τάσεις ρήγμα στα μετόπισθεν των σφαιρών επιρροής της πρώην ΕΣΣΔ και στην ίδια τη Ρωσία που η δύναμή της βρίσκεται ακόμα στην κατοχή πυρηνικών όπλων και στην ανεξέλεκτη διάδοσή τους. Γι αυτό τρέχουν να αναγνωρίσουν την μία μετά την άλλη τις χώρες που ζητούν απόσχιση. Αυτό έγινε στην Σοβιετική Ένωση, το ίδιο και στην Γιουγκοσλαβία, ενθαρρύνοντας την ανθρωποφαγή με τη βεβαιότητα πως η αγορά είναι το ζητούμενο και για τους μεν και για τους δε. Το ότι τώρα η αγορά σε κάποια ιστορική της φάση γέννησε το ναζιστικό κόμμα κι έκανε τους φιλελεύθερους να κοιτάζονται στα μάτια χωρίς στήριγμα ερμηνείας είναι ένα άλλο ζήτημα, εξάλλου αυτά ανήκουν στο παρελθόν, και ότι ανήκει στο παρελθόν έχει ένα πλεονέκτημα για την εξουσία, τη ΛΗΘΗ.

Αυτή η λήθη βρίσκει την ενσάρκωσή της σε αυτό που αναφέρθηκε παραπάνω για την ουσία της κατάρρευσης της ΕΣΣΔ.

Το γεγονός λοιπόν ότι ανθρωπολογικά ο σοσιαλιστικός άνθρωπος καταρρέει χαμένος μέσα στην παθητικότητα απέναντι σε ένα σύστημα ολοκληρωτικό για το οποίο η ψυχανάλυση έχει να μας πει περισσότερα από ότι η οικονομία, το γεγονός λοιπόν αυτής της παθητικότητας μοιάζει να αντισταθμίζεται στη Δύση από τους ανερχόμενους δείκτες των χρηματιστηρίων και της ικανότητας προς κατανάλωση.

Το γεγονός ότι η σημερινή κοινωνία ωθεί και δικαιώνει το άτομο που βρίσκεται όλο και πιο βαθιά στη μοναξιά του με τίμημα την αυτοκτονία, την τρέλα, την ομαδική ψύκωση και το έγκλημα ως προϊόν της γενικευμένης ανομίας των κοινωνικών σχέσεων. Κι αν το σύστημα παραμένει κουτσά στραβά στον αφρό είναι γιατί διατηρεί στην ψυχή του ανθρώπου τα προσχήματα σε πείσμα των ιδίων του των επιταγών και των κανόνων του. Κι αυτό το έκανε η κοινωνία συλλογικά και οικουμενικά σε δύο παγκοσμίους πολέμους, το κάνει καθημερινά στους χώρους δουλειάς, το έκαναν οι Σέρβοι στις πλατείες στον πρόσφατο πόλεμο.

Το σύστημα λειτουργεί σαν να μπορούσε να κατακτήσει την απόλυτη εξουσία. Αλλά απόλυτη εξουσία είναι εξουσία στο κενό. Από τους αμερικάνους μέχρι την επιστήμη όλα λειτουργούν σαν να μπορούσαν όλοι να εσωτερικεύσουν τη λογική της, μόνο που η εσωτερικευση της απόλυτης εξουσίας σε περίπτωση που μιλάμε για ανθρώπους, δεν αφορά πια ανθρώπους αλλά τέρατα. Επειδή όμως σε αυτή τη διαδικασία πάντα υπάρχει ένα υπόλοιπο ανθρωπιάς, ο άνθρωπος όταν βρίσκεται σε αυτό το κρίσιμο σημείο ή αυτοκαταστρέφεται ή βάζει τέλος στην καταστροφή του.

Η μέχρι τώρα κριτική στον καπιταλισμό ήταν κριτική που όχι μόνο άφηνε ανέπαφο το κεντρικό φαντα-

σιακό του (οικονομία, επιστημονική αλήθεια, διεύθυνση), αλλά ήταν και δέσμιό του.

Με εξαίρεση τις επαναστάσεις όπως η Παρισινή Κομμούνα, η Ισπανική, η Ρώσικη του Φεβρουαρίου του '17 και η Ουγγρική, που απέτυχαν είτε μετά από σφαγιασμό είτε με την από τα μέσα οπισθοχώρηση των μαζών, όλες οι άλλες κριτικές έγιναν θεσμός διασώζοντας το πολιτικο-κοινωνικό σύστημα εκεί που όλα φαίνονταν να έφταναν σε αδιέξοδο. Το ρόλο αυτό τον έπαιξε η σοσιαλδημοκρατία που ανταμείφθηκε με την άνοδό της στα ύπατα αξιώματα της εξουσίας.

Ο καπιταλισμός πια είναι σίγουρο ότι αναγεννιέται μέσα από την κριτική του. Γι αυτό και όλες οι μεταρρυθμίσεις όχι μόνο δεν άλλαξαν την ουσία του, αλλά τον κατέστησαν πιο ανθεκτικό. Γι αυτό και η παγκοσμιοποίηση βάζει ένα οριστικό τέλος στο μεταρρυθμιστικό ρεύμα απόκορύφωμα του οποίου ήταν ο πόλεμος στην Γιουγκοσλαβία, όπου η Σοσιαλδημοκρατία δεν έχει τις αυταπάτες που είχε στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έναντι του ανερχόμενου φασισμού στον οποίο παραδόθηκε άνευ όρων, αλλά πρωτοστατεί η ίδια στα μέτωπά του.

Συμπερασματικά, λοιπόν, αφού η ιδέα του θεού και κατά συνέπεια η θρησκεία όχι μόνο ένωσε αλλά χώρισε τον κόσμο μέσα από τους θρησκευτικούς πολέμους.

Αφού όλες οι αυτοκρατορίες απέτυχαν κι αυτές να ενοποιήσουν τον κόσμο, όχι μόνο γιατί στηρίζονταν στη στρατιωτική ισχύ αλλά κυρίως γιατί τον ένωναν ως χωρισμένο, συνέπεια του οποίου ήταν να διαλυθούν στα εξών συνετέθηκαν, αφού απέτυχε το έθνος-κράτος στην ίδια απόπειρα είτε ως κίνημα με τα εθνικοαπελευθερωτικά μέτωπα - για τις σημερινές αποσχίσεις δεν υπάρχει χώρος για συζήτηση - είτε ως μονάδα με την άνοδο του φασισμού και την κυριαρχία της Αρίας φυλής, με τις γνωστές συνέπειες και των με και του δε.

Αφού απέτυχε ο υπαρκτός σοσιαλισμός και όλες οι καθεστωτικές απολήξεις του Μαρξισμού-Λενινισμού να πραγματώσουν τον προλεταριακό διεθνισμό που μέσα κι έξω του έβριθε από αντιφάσεις και αντιθέσεις μέχρι την κατάρρευσή του.

Αφού ο καπιταλισμός πέτυχε μεν να διαδώσει τα προϊόντα του κι ως ένα βαθμό την τεχνική του αλλά απέτυχε να διαδώσει το πνεύμα του (ο τρίτος κόσμος είναι η μόνιμη πληγή της δήθεν οικουμενικότητάς του και μάλιστα με φανατικές πολώσεις), πάει πολύ να δώσουμε βάση στον ποζιτιβισμό της παγκοσμιοποίησης της αγοράς.

Όχι μόνο γιατί ήδη η επιθετικότητα της ιδέας αυτής στηρίζεται στη δύναμη και δη στην στρατιωτική και στον οικονομικό εκβιασμό, αλλά επιπλέον γιατί η εσωτερίκευση της λογικής της πραγματοποιεί τον άνθρωπο προβάλλοντας τη σκιά του ως το αληθινό του πρόσωπο. Κι αν το καπιταλιστικό σύστημα διασώθηκε, διασώθηκε για δύο λόγους.

1ον) Γιατί οι κοινωνίες ατομικά και συλλογικά παραβίασαν τους κανόνες του και συνεχίζουν να το κάνουν και

2ον) Γιατί προσαρμόζεται σε αυτές τις παραβάσεις αναζητώντας φυσικά

νέες λύσεις επιβολής αντί να προσαρμόσει τις κοινωνίες σε κάποιο στρατόπεδο συγκέντρωσης ή σε κάποιο ψυχιατρείο.

Στην προοπτική του παγκόσμιου χωριού, πώς μπορεί να ισοσκελίσει το γεγονός ότι γινόμαστε σαν κοινωνία καθημερινά, από δυο χωριά χωριάτες;

Εν συνόψει, η αντίστασή μας οφείλει να αποβάλλει κάθε μεσσιανισμό, κάθε μεγάλη υπόσχεση για τη γη της επαγγελίας, κι ότι δε μπορεί να ανεχθεί για τον εαυτό της, δε μπορεί να το ανεχθεί και ως επιβολή από άλλους.

Κλείνοντας, ξαναγυρίζουμε στην παγκοσμιοποίηση και το οικουμενικό πρόταγμα της αγοράς, δηλαδή το οικουμενικό συμφέρον των Δυτικών έναντι του πλανήτη για να αναλογιστούμε και να ξανασκεφτούμε την αντίστασή μας και το περιεχόμενό της. Όχι φυσικά για να ορίσουμε τη μέλλουσα κοινωνία που φανταζόμαστε, αλλά για να ορίσουμε τα πλευρικά της όρια, τους πλευρικούς φραγμούς αυτής της αντίστασης.

Οφείλουμε να ξαναδούμε και να στοχαστούμε το γεγονός ότι όλες οι υποσχέσεις του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος είναι αφαιρετικές μέσα στις οποίες η κοινωνική συμμετοχή απλώς υπονοείται και απλώς χρησιμοποιείται ή ρητά δηλώνεται ως αναγκαιότητα και κατά συνέπεια ως συνεπικουρεία ισχύς αυτής της υπόσχεσης και μάλιστα αυτών που την προτείνουν και την προβάλλουν. Και τι είδαμε μέχρι τώρα! Όταν οι τελευταίοι γίνουν καθεστώς, η κοινωνική συμμετοχή είχε ήδη πάει περίπατο ή στις αυλές των φυλακών ή στις αυλές των σπιτιών. Καταστολή και απόσυρση, απόσυρση και καταστολή.

Θα πρέπει να ξανασκεφτούμε ότι αντίσταση σημαίνει συμμετοχή και όταν λέμε συμμετοχή εννοούμε συμμετοχή πραγματική και πραγματικά συλλογική. Τι άλλο μπορεί να σημαίνει αυτό;

Σημαίνει πως δεν υπάρχει κανένας προκαθορισμένος ωραίος κόσμος, κανένας αναγκαιός ιστορικός προορισμός της.- Αντιστεκόμαστε από επιλογή λελογισμένη γνωρίζοντας τι έχει συμβεί μέχρι τώρα, δηλαδή αντιστεκόμαστε κι αυτό σημαίνει ότι δεν πατάμε στο πουθενά.

Αλίμονο όμως αν ήδη γνωρίζουμε το μέλλον, διότι τότε σίγουρα πατάμε στο κενό. Κι όπως γνωρίζουμε από την ανθρώπινη ιστορία αντί να πέσουν μέσα του αυτοί που ήδη γνώριζαν το μέλλον, συνήθως ρίχναν εκεί μέσα τους άλλους.

Με άλλα λόγια, το τι θα προκύψει από την αντίστασή μας στους κυρίαρχους και στις επιλογές τους είναι ζήτημα προς συζήτηση που προκύπτει από και μέσα στους καθημερινούς αγώνες, από και μέσα από την πάλη των τάσεων που αναδεικνύονταν στη διαδρομή αυτής της αντίστασης.

Αν λοιπόν προτείνουμε την αντίσταση ενάντια στους κυρίαρχους είναι γιατί αρνούμαστε να γίνουμε υπήκοοί τους και μάλιστα γνωρίζουμε τι ον είναι ανθρωπολογικά ο υπήκοος.

Αρνούμεστε να δώσουμε ένα τελικό προορισμό της όχι γιατί δε μπο-

ρούμε να τον φανταστούμε, αλλά γιατί γνωρίζουμε πως όποιος σήμερα περιγράφει τη μέλλουσα κοινωνία ή είναι φαντασιόπληκτος και ακίνδυνος για το καθεστώς, ή απατεώνας και επικίνδυνος για την κοινωνία.

Αρνούμαστε κάθε ελπιδοφόρα μεσολάβηση είτε αυτή λέγεται πρόοδος κι ανάπτυξη του συστήματος είτε εσωτερική αδυναμία του, γιατί γνωρίζουμε πως πίσω και από τα δύο κρύβεται πάντα η εξουσία και η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

Επιλέγουμε την αντίσταση γι αυτό που είναι ο κόσμος σήμερα είτε το καθεστώς, είτε γιατί δημιουργεί αδιέξοδα. Γιατί γνωρίζουμε ήδη καλά πως η κατάρρευση του καθεστώτος δεν εξασφαλίζει την θετικότητα της πολιτικής και κοινωνικής ισότητας. Η κατάρρευση του σοσιαλιστικού μπλοκ όχι μόνο δεν έφερε καμμία κοινωνική αλλαγή αλλά τουναντίον έφερε τη χαώδη κατάσταση που γνωρίζουμε.

Ως τέτοια επιλογή, η αντίστασή μας ή εμπεριέχει τη συνολική κριτική και επανεξέταση των κοινωνικοιστορικών πεπραγμένων ή θα εμπεριέχει κούφιους σχολιασμούς και στείρες ερμηνείες ψάχνοντας στα φαντάσματα του παρελθόντος, είτε την απειλή της καταστροφής του ανθρώπινου γένους, είτε την ελπίδα της σωτηρίας του. ■

Τάκης Φωτόπουλος

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΝΕΑ ΤΑΞΗ

Θεσσαλονίκη , Σεπτέμβρης 1999

Στόχος της δικής μου παρέμβασης είναι να δείξει τη σχέση μεταξύ της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας η όπως σωστότερα θα ονόμαζα, για λόγους που θ αναφερθώ στη συνέχεια, της 'διεθνοποίησης της οικονομίας της αγοράς', με την Νέα Τάξη. Δεδομένου ότι πολλή σύγχυση υπάρχει και καλλιεργείται για τα δυο αυτά φαινόμενα νομίζω ότι θα ήταν χρήσιμο να προσπαθήσουμε να ξεκαθαρίσουμε τις έννοιες αυτές, πράγμα που θα είχε μεγάλη σημασία στον καθορισμό μιας στρατηγικής εναντίον της παγκοσμιοποίησης και της Νέας Τάξης, ή σωστότερα, εναντίον των γενεσιουργών αιτιών και για τα δυο φαινόμενα, που ανάγονται στην καθιέρωση του συστήματος της οικονομίας της αγοράς και της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

Οικονομία της αγοράς και κοινωνικοί έλεγχοι

Πριν όμως προχωρήσουμε στο πως φθάσαμε στο σημερινό στάδιο και εξετάσουμε τις επιπτώσεις της διεθνοποίησης και τους πιθανούς τρόπους έλεγχου των επιπτώσεων της νομίζω ότι θα έπρεπε να ξεκαθαρίσουμε την ορολογία που χρησιμοποιούμε εφόσον παρά πολλές φορές η ορολογία είναι πηγή μεγάλης σύγχυσης. Ο όρος "οικονομία της αγοράς" χρησιμοποιείται εδώ για να ορίσει ένα συγκεκριμένο σύστημα, που αναδύθηκε σ' ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο (την Ευρώπη), και σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή (πριν από δύο αιώνες), και όχι ως γενική ιστορική κατηγορία μιας προσέγγισης που στοχεύει να δείξει την εξέλιξη του οικονομικού συστήματος στη διάρκεια της ιστορίας, όπως υποτίθεται ότι κάνει η μαρξιστική έννοια του τρόπου παραγωγής. Είναι φανερό ότι με την έννοια αυτή η οικονομία της αγοράς δεν ταυτίζεται με τον καπιταλισμό, όπως γίνεται συνήθως. Η οικονομία της αγοράς ορίζεται εδώ ως το αυτορυθμιζόμενο σύστημα στο οποίο τα βασικά οικονομικά προβλήματα (τι, πώς και για ποιόν παράγεται) επιλύονται "αυτόματα", μέσω του μηχανισμού των τιμών, και όχι μέσω συνειδητών κοινωνικών αποφάσεων. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι σε μια οικονομία της αγοράς δεν υπάρχει κανένας κοινωνικός έλεγχος. Στο

σημείο όμως αυτό, θα πρέπει να εισάγουμε μια σημαντική διάκριση μεταξύ των διαφόρων τύπων κοινωνικού ελέγχου, μια διάκριση που θα μας βοηθήσει να ερμηνεύσουμε τη σημερινή αγοραιοποίηση και διεθνοποίηση της οικονομίας.

Υπάρχουν τρεις κυρίως τύποι πιθανών κοινωνικών ελέγχων που μπορεί να επιβληθούν στην οικονομία της αγοράς.

- Πρώτον, οι έλεγχοι που μπορούμε να αποκαλέσουμε ρυθμιστικούς, οι οποίοι εισάγονται συνήθως από αυτούς που ελέγχουν την οικονομία της αγοράς προκειμένου να “ρυθμίσουν” την αγορά. Στόχος των ρυθμιστικών ελέγχων είναι να δημιουργήσουν ένα σταθερό πλαίσιο για την ομαλή λειτουργία της οικονομίας της αγοράς, χωρίς να επηρεάζουν τον ουσιαστικό αυτορρυθμιστικό χαρακτήρα της. Τέτοιοι έλεγχοι ήταν πάντοτε αναγκαίοι για την παραγωγή και αναπαραγωγή του συστήματος της οικονομίας της αγοράς. Παραδείγματα ρυθμιστικών ελέγχων αποτελούν οι διάφοροι έλεγχοι που εισάγονται σήμερα από τον τελευταίο γύρο της GATT, ή από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, με στόχο την ρύθμιση της παγκόσμιας και της ευρωπαϊκής αγοράς αντίστοιχα, σύμφωνα με τα συμφέροντα, κυρίως, αυτών που ελέγχουν τις αντίστοιχες αγορές (πολυεθνικές, μεγάλες εθνικές και πολυεθνικές εταιρίες με έδρα την Ευρώπη κτλ).

- Δεύτερον, υπάρχουν οι έλεγχοι που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε κοινωνικούς εν ευρεία έννοια, οι οποίοι, αν και ως πρωταρχικό τους στόχο έχουν την προστασία αυτών που ελέγχουν την οικονομία της αγοράς απέναντι στον ξένο ανταγωνισμό, μπορεί να έχουν κάποιες έμμεσες συνέπειες που θα μπορούσαν να είναι επωφελείς για την υπόλοιπη κοινωνία. Τυπικά παραδείγματα τέτοιων ελέγχων είναι τα διάφορα προστατευτικά μέτρα που έχουν ως στόχο την προστασία των εγχώριων αγορών εμπορευμάτων και κεφαλαίου (δασμοί, έλεγχοι στις εισαγωγές, συναλλαγματικοί έλεγχοι κτλ).

- Τέλος, υπάρχουν οι έλεγχοι που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε κοινωνικούς με τη στενή έννοια, οι οποίοι έχουν ως στόχο την προστασία των ανθρώπων και της φύσης από τις συνέπειες της αγοραιοποίησης. Τέτοιοι έλεγχοι εισάγονται συνήθως ως αποτέλεσμα κοινωνικών αγώνων από την πλευρά αυτών που υφίστανται τις δυσμενείς συνέπειες που έχει η οικονομία της αγοράς είτε στους ίδιους είτε στο περιβάλλον τους. Τυπικά παραδείγματα τέτοιων ελέγχων είναι η κοινωνική ασφάλιση, τα επιδόματα πρόνοιας, μακροοικονομικοί έλεγχοι για τη διασφάλιση πλήρους απασχόλησης κτλ. Όπως θα προσπαθήσω να δείξω στη συνέχεια, αυτοί που ελέγχουν τη νεοφιλελεύθερη διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς στοχεύουν στην κατάργηση των κοινωνικών ελέγχων (τόσο αυτών με τη στενή όσο και αυτών με την ευρεία έννοια), όχι όμως και των ρυθμιστικών ελέγχων.

Αγοραιοποίηση και ανάπτυξη

Είναι λοιπόν σαφές ότι η οικονομία της αγοράς, με την έννοια που της δώσαμε, είναι ευρύτερος όρος από τον καπιταλισμό. Η πρώτη αναφέρεται

στον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες, ενώ ο δεύτερος αναφέρεται στις σχέσεις ιδιοκτησίας. Έτσι, αν και ιστορικά η οικονομία της αγοράς συνδέθηκε με τον καπιταλισμό, δηλαδή με την ατομική ιδιοκτησία και έλεγχο των μέσων παραγωγής, η κατανομή των αγαθών και των υπηρεσιών μέσω της αγοράς δεν είναι αδιανόητη μέσα σ' ένα σύστημα κοινωνικής ιδιοκτησίας και ελέγχου των πλουτοπαραγωγικών πηγών. Η διάκριση μεταξύ του καπιταλισμού και της οικονομίας της αγοράς είναι ιδιαίτερα χρήσιμη σήμερα, όταν πολλοί, μετά την αποτυχία της σοσιαλι-

στικής οικονομίας του κεντρικού πλάνου, ανακαλύπτουν εκ νέου τις αρετές μιας "σοσιαλιστικής" οικονομίας της αγοράς¹. Την ίδια στιγμή, διάφορα "κομμουνιστικά" κόμματα στο Νότο (Κίνα, Βιετνάμ κτλ) έχουν θέσει σ' εφαρμογή μια στρατηγική οικοδόμησης της "σοσιαλιστικής" οικονομίας της αγοράς και ήδη βρίσκονται στο δρόμο που θα τις οδηγήσει σε μια σύνθεση των χειρότερων στοιχείων της οικονομίας της αγοράς (ανεργία, ανισότητα, φτώχεια) και του σοσιαλιστικού κρατισμού (απολυταρχισμός, έλλειψη πολιτικών ελευθεριών κτλ).

Η διαδικασία της αγοραιοποίησης είναι μια διαδικασία η οποία, μέσω της σταδιακής άρσης των κοινωνικών ελέγχων πάνω στις αγορές, τείνει να μετατρέπει όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες σ' εμπορεύματα και τους πολίτες σ' απλούς καταναλωτές. Μολονότι η αγορά σήμερα διαπερνά κάθε πλευρά της ζωής, από την οικογενειακή ζωή ως την κουλτούρα, την εκπαίδευση, τη θρησκεία και ούτω καθεξής, εύκολα μπορεί να δείχθει ότι, παρά το γεγονός ότι αγορές υπήρχαν για πάρα πολύ καιρό, η αγοραιοποίηση της οικονομίας είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο που αναδύθηκε μόλις στους δυο τελευταίους αιώνες. Ήταν μόνο στην αρχή του περασμένου αιώνα που δημιουργήθηκε μια αυτουρυθμιζόμενη αγορά, η οποία, για πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία, καθιέρωσε το θεσμικό διαχωρισμό της κοινωνίας σε οικονομική και πολιτική σφαίρα. Παρόμοιος διαχωρισμός δεν υπήρχε ούτε στην κοινωνία που βασιζόταν σε φυλές, ούτε στη φεουδαρχική ή την μερκαντιστική κοινωνία.² Παρόλα' αυτά, ο οικονομικός φιλελευθερισμός ερμήνευσε ολόκληρη την ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού με βάση τις αρχές που χαρακτηρίζουν μια αυτουρυθμιζόμενη αγορά, διαστρεβλώνοντας, στην πορεία, τον πραγματικό χαρακτήρα και τις καταβολές του εμπορίου, των αγορών και του χρήματος, καθώς επίσης και της αστικής ζωής.

Το κρίσιμο στοιχείο που διαφοροποιεί την οικονομία της αγοράς από όλες τις προηγούμενες οικονομίες (στις οποίες οι αγορές ήταν επίσης αυτουρυθμιζόμενες, μιας και όλες οι αγορές τείνουν να παράγουν τιμές που να εξισώνουν την προσφορά και τη ζήτηση) είναι το γεγονός ότι, για πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία, αναδύθηκε ένα αυτουρυθμιζόμενο σύστημα αγοράς -ένα σύστημα στο οποίο αναπτύχθηκαν αγορές ακόμα και για τα μέσα παραγωγής, δηλαδή, την εργασία, τη γη και το χρήμα. Ο έλεγχος του οικονομικού συστήματος από την αγορά, σύμφωνα με τον Polanyi, "σημαίνει στη πραγματικότητα ότι η κοινωνία λειτουργεί ως εξάρτημα της αγοράς: αντι

η οικονομία να έχει τις ρίζες της στις κοινωνικές σχέσεις (όπως στο παρελθόν), οι κοινωνικές σχέσεις έχουν τις ρίζες τους στο οικονομικό σύστημα".³ Ο ανταγωνισμός που ήταν η κινητήρια δύναμη του καινούργιου συστήματος, διασφάλιζε ότι η δυναμική του χαρακτηριζόταν από την αρχή "ανάπτυξη ή θάνατος". Αυτή η ίδια δυναμική συνεπάγεται ότι η οικονομία της αγοράς, από τη στιγμή που εγκαθιδρυθεί, θα καταλήξει αναπόφευκτα σε μια διεθνοποιημένη οικονομία.

Ετσι, η εισαγωγή νέων συστημάτων παραγωγής κατά τη Βιομηχανική Επανάσταση σε μια εμπορική κοινωνία, όπου τα μέσα παραγωγής βρίσκονταν υπό ατομική ιδιοκτησία και έλεγχο, οδήγησε αναπόφευκτα (με τη ζωτικής σημασίας υποστήριξη του έθνους-κράτους) στο μετασχηματισμό των κοινωνικά ελεγχόμενων οικονομιών του παρελθόντος, στις οποίες η αγορά έπαιζε έναν περιθωριακό ρόλο στην οικονομική διαδικασία, στις σημερινές οικονομίες της αγοράς. Ο ιδιωτικός έλεγχος της παραγωγής απαιτούσε ότι αυτοί που έλεγχαν τα μέσα παραγωγής θα έπρεπε να είναι οικονομικά "αποτελεσματικοί" προκειμένου να επιβιώσουν του ανταγωνισμού, έπρεπε δηλαδή να διασφαλίζουν:

▲ την ελεύθερη ροή εργασίας και γης με ελάχιστο κόστος. Όμως, σε συνθήκες ιδιωτικού ελέγχου της παραγωγής, αυτή η ροή βρίσκεται σε μια αντίστροφη συναρτησιακή σχέση προς τους κοινωνικούς ελέγχους (με τη στενή έννοια) πάνω στην αγορά. Ετσι, όσο πιο αποτελεσματικοί κοινωνικοί έλεγχοι ασκούνται στην αγορά, και ιδιαίτερα στις αγορές των μέσων παραγωγής (εργασία, κεφάλαιο, γη) τόσο πιο δύσκολο είναι να διασφαλιστεί η ελεύθερη ροή τους με ελάχιστο κόστος. Για παράδειγμα, η νομοθεσία για την προστασία της εργασίας έκανε την αγορά εργασίας λιγότερο ελαστική και, συνακόλουθα, τη ροή εργασίας λιγότερο ομαλή, ή πιο ακριβή. Γιαυτό και, ιστορικά, αυτοί που είχαν ιδιωτικό έλεγχο πάνω στα μέσα παραγωγής κατεύθυναν πάντοτε τις προσπάθειές τους προς την περαιτέρω αγοραιοποίηση της οικονομίας, δηλαδή, προς την ελαχιστοποίηση των κοινωνικών ελέγχων πάνω στην αγορά.

▲ τη συνεχή ροή επενδύσεων σε νέες τεχνικές, μεθόδους παραγωγής και προϊόντα, σε μια προσπάθεια να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα και τους δείκτες πωλήσεων (μια λογική που εκφράζεται προσφυώς από το μότο "ανάπτυξη ή θάνατος").⁴ Το αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής είναι η οικονομική ανάπτυξη. Κατά συνέπεια, δεν αποτελεί σύμπτωση το ότι "η σύγχρονη ιδέα της ανάπτυξης διαμορφώθηκε πριν από τέσσερις περίπου αιώνες στην Ευρώπη, όταν η οικονομία και η κοινωνία άρχισαν να διαχωρίζονται"⁵ — αν και η ίδια η οικονομία ανάπτυξης εμφανίστηκε πολύ αργότερα, μετά την ανάδυση της οικονομίας της αγοράς στην αρχή του δέκατου ένατου αιώνα, και άνθισε μόνο κατά την περίοδο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η διαδικασία αγοραιοποίησης οδήγησε στην ιστορική σύγκρουση μεταξύ φιλελευθερισμού και σοσιαλισμού όπου οι μεν φιλελεύθεροι υποστήριζαν τη θέση της ελαχιστοποίησης των κοινωνικών ελέγχων πάνω στις αγορές για χάρη της μεγαλύτερης οικονομικής 'αποτελεσματικότητας', ενώ οι σοσιαλι-

στές υποστήριζαν τη θέση της μεγιστοποίησης των κοινωνικών ελέγχων πάνω στις αγορές μέσω του κράτους που υποτίθεται εξέφραζε το γενικό συμφέρον. Από την άλλη μεριά, η αναπτυξιακή διαδικασία και οι συνακόλουθες περιβαλλοντικές επιπτώσεις της οδήγησαν τα τελευταία περίπου 30 χρόνια στη δημιουργία του οικολογικού κινήματος.

Οι ιστορικές φάσεις της αγοραιοποίησης

Όσον αφορά τη διαδικασία αγοραιοποίησης ειδικότερα μπορούμε να διακρίνουμε τρεις κύριες ιστορικές φάσεις:

1. τη φιλελεύθερη φάση, στα μέσα του περασμένου αιώνα, η οποία, μετά από μια μεταβατική περίοδο προστατευτισμού οδήγησε
2. στην κρατικιστική φάση (μέσα δεκαετίας 1930-μεσα δεκαετίας 1970) και, τέλος,
3. στη σημερινή νεοφιλελεύθερη φάση.

Αναλυτικότερα, ο στόχος για την απελευθέρωση των αγορών κατά την πρώτη φάση της διαδικασίας αγοραιοποίησης είχε το παράδοξο αποτέλεσμα να οδηγήσει σε μεγαλύτερη προστασία: είτε εξαιτίας πίεσης από την πλευρά αυτών που έλεγχαν την παραγωγή για την λήψη μέτρων που θα τους προστάτευαν από τον ξένο ανταγωνισμό, είτε εξαιτίας πίεσης από την πλευρά της υπόλοιπης κοινωνίας για τη λήψη μέτρων που θα την προστάτευαν από τον ίδιο τον μηχανισμό της αγοράς. Όμως, ο προστατευτισμός, και στις δυο μορφές του, υπονόμωσε την οικονομία της αγοράς που είχε εγκαθιδρυθεί τον δέκατο ένατο αιώνα και, στην πραγματικότητα, οδήγησε σχεδόν στην κατάρρευσή της τον εικοστό αιώνα με τη Μεγάλη Κρίση του μεσοπόλεμου.⁶

Το αποτέλεσμα της αποσύνθεσης της παγκόσμιας οικονομίας και της κατάρρευσης του Κανόνα Χρυσού ήταν ότι όλες οι μεγάλες χώρες εισήλθαν σε μια περίοδο κρατικού παρεμβατισμού για τον έλεγχο της οικονομίας. Με άλλα λόγια, εισήλθαν στην περίοδο του κρατισμού. Αυτό ήταν ένα γεγονός που σηματοδοτούσε μια νέα φάση στη διαδικασία αγοραιοποίησης. Μια φάση, που, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς, αποτελούσε τη λογική κατάληξη του προστατευτισμού ο οποίος άνθισε κατά τη διάρκεια και μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο⁷ και έφτασε στο απόγειο του τη δεκαετία του 1930 με την υιοθέτηση πολλών άμεσων περιορισμών στο εμπόριο (ποσοτώσεις, συναλλαγματικοί έλεγχοι κλπ).

Η μεταπολεμική περίοδος κρατισμού συνδέθηκε με το φαινόμενο που ονομάστηκε η 'σοσιαλδημοκρατική συναίνεση' η οποία δεν ήταν απλώς ένα συγκυριακό φαινόμενο, όπως υποστηρίζεται συνήθως, αλλά μια δομική αλλαγή με σημαντικές επιπτώσεις στο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, ιδεολογικό/θεωρητικό καθώς επίσης και στο πολιτισμικό επίπεδο. Στο οικονομικό επίπεδο, συγκεκριμένα, η σοσιαλδημοκρατική συναίνεση είχε τα θεμέλιά της στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία, η οποία, στο μεταπολεμικό απόγειό της, χαρακτηριζόταν από τη μαζική παραγωγή, τις μεγάλες παραγωγικές μονάδες, τη γραφειοκρατική οργάνωση και τη μαζική κατανάλωση.

Ο οικονομικός ρόλος του κράτους είχε ιδιαίτερη σημασία σε μια διαδικασία εντατικής συσσώρευσης που βασιζόταν κυρίως στη διεύρυνση της εγχώριας αγοράς. Ο ρόλος αυτός στόχευε στη διαμόρφωση του επιπέδου της οικονομικής δραστηριότητας, όχι μόνο έμμεσα, μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής και του κράτους-πρόνοιας, αλλά και άμεσα, μέσω των εθνικοποιημένων επιχειρήσεων και των δημόσιων επενδύσεων. Καθώς ο βαθμός διεθνοποίησης της οικονομίας κατά την περίοδο αυτή ήταν σχετικά χαμηλός και κατά συνέπεια οι “βαθμοί ελευθερίας” που είχε το κράτος για την εφαρμογή μιας εθνικής οικονομικής πολιτικής ήταν πολύ πιο σημαντικοί απ’ ό,τι σήμερα, ο νέος οικονομικός ρόλος του κράτους ήταν τόσο εφικτός όσο και επιθυμητός. Στο βαθμό συνεπώς που το μεταπολεμικό επενδυτικό μπουμ συνεχιζόταν, τα ελλείμματα στον προϋπολογισμό, που αναπόφευκτα δημιουργήθηκαν, δεν προκαλούσαν περαιτέρω προβλήματα στη διαδικασία συσσώρευσης. Στην πραγματικότητα, η περίοδος της σοσιαλδημοκρατικής συναίνεσης συνδέθηκε με ένα πρωτοφανές οικονομικό μπουμ. Παράλληλα, τη περίοδο αυτή, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς, επιτεύχθηκε αυτό που εννοούσε ο Polanyi με τον όρο Great Transformation (Μεγάλος Μετασχηματισμός): το σύστημα της αγοράς, ιδιαίτερα η εργασία και το χρήμα, τέθηκαν υπό σημαντικούς κοινωνικούς ελέγχους.

Διεθνοποίηση και νεοφιλελευθερισμός

Παρά την επέκταση όμως του κρατισμού στο εθνικό οικονομικό επίπεδο, η διαδικασία αγοραιοποίησης στο διεθνές επίπεδο (με την έννοια της σταδιακής άρσης των ελέγχων στην κίνηση των εμπορευμάτων και αργότερα του κεφαλαίου), η οποία είχε διακοπεί μετά τη Μεγάλη Ύφεση και την έκρηξη του προστατευτισμού που ακολούθησε, μεταπολεμικά ξανατέθηκε σε κίνηση. Έτσι, οι εμπορικές αντιπαλότητες μεταξύ των κορυφαίων καπιταλιστικών χωρών και οι συνακόλουθες παλιές εθνικιστικές αντιπαλότητες, που σημάδεψαν το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα και οδήγησαν σε δυο παγκόσμιους πολέμους, σταδιακά ξεπεράστηκαν και αντικαταστάθηκαν από μια γοργή επέκταση του εμπορίου (κυρίως-μεταξύ των χωρών αυτών). Η μεταπολεμική διεθνοποίηση της οικονομίας της αγοράς ενθαρρύνθηκε ενεργά από τις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες, ιδιαίτερα ενόψει της επέκτασης του “υπαρκτού σοσιαλισμού” και των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων στον Τρίτο Κόσμο. Παρόλα αυτά, η διεθνοποίηση αποτελούσε κατά βάση προϊόν “αντικειμενικών” παραγόντων που αναφερόντουσαν στη δυναμική της οικονομίας της αγοράς και, συγκεκριμένα, στην επέκταση της δραστηριότητας των πολυεθνικών επιχειρήσεων και την παράλληλη ανάπτυξη της αγοράς του Ευρωδολαρίου.

Κατά συνέπεια, οι θεσμικές διευθετήσεις που υιοθετήθηκαν στη μεταπολεμική περίοδο για την απελευθέρωση των αγορών εμπορευμάτων και κεφαλαίου περισσότερο θεσμοποίησαν μια υφιστάμενη κατά-

σταση παρά δημιούργησαν τη διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς. Ήταν, δηλαδή, η δυναμική “ανάπτυξη ή θάνατος” της οικονομίας της αγοράς που οδήγησε στη σημερινή διεθνοποίηση, η οποία στη συνέχεια θεσμοποιήθηκε:

▲ σε πλανητικό επίπεδο (γύροι της GATT για τη μείωση των δασμών),

▲ σε περιφερειακό διεθνικό επίπεδο (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθερών Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) και

▲ σε εθνικό επίπεδο (κατάργηση των ελέγχων συναλλάγματος και κεφαλαίου στις Η.Π.Α. και τη Βρετανία στη δεκαετία του 1970 κτλ)

Η αυξανόμενη διεθνοποίηση συνεπαγόταν ότι η ανάπτυξη της οικονομίας της αγοράς στηριζόταν, με εντεινόμενο ρυθμό, στη διεύρυνση της παγκόσμιας αγοράς παρά στη διεύρυνση της εγχώριας αγοράς, όπως συνέβαινε πριν - γεγονός που είχε πολύ σημαντικές επιπτώσεις σε σχέση με τον οικονομικό ρόλο του κράτους. Κατά την περίοδο της σοσιαλδημοκρατικής συναίνεσης, η οικονομική ανάπτυξη στηριζόταν κυρίως στην αύξηση της εγχώριας ζήτησης, που αναλογούσε περίπου στο 90% της συνολικής ζήτησης των προηγμένων καπιταλιστικών χωρών. Σ’ αυτό το πλαίσιο, ο κρατικός τομέας έπαιζε έναν σημαντικό ρόλο στον έλεγχο του μεγέθους της αγοράς

μέσω της ρύθμισης της συνολικής ενεργού ζήτησης. Τα μέσα που χρησιμοποιούντο γι’ αυτό το σκοπό ήταν οι δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες και οι δημόσιες επενδύσεις, καθώς και η οικονομική δραστηριότητα των εθνικοποιημένων επιχειρήσεων. Η αναγκαιότητα όμως συνθήκη για την αποτελεσματική λειτουργία του οικονομικού συστήματος ήταν ένας σχετικά χαμηλός βαθμός διεθνοποίησης, δηλαδή ένας βαθμός συμβατός με το θεσμικό πλαίσιο που ήταν βασικά

προστατευτικό σε σχέση με την εγχώρια αγορά εμπορευμάτων, κεφαλαίου και εργασίας. Ήταν ακριβώς η βαθμιαία αναιρέση αυτής της συνθήκης, στο βαθμό που εντεινόταν η διεθνοποίηση της οικονομίας της αγοράς, που έκανε αδύνατη τη συνέχιση της σοσιαλδημοκρατικής συναίνεσης.

Σε συνθήκες εντεινόμενης διεθνοποίησης, το μέγεθος της οικονομίας της αγοράς αυξανόμενα εξαρτάται από τις συνθήκες προσφοράς, (οι οποίες με τη σειρά τους καθορίζουν τις εξαγωγικές και εισαγωγικές επιδόσεις), παρά από την άμεση διεύρυνση της εγχώριας αγοράς. Οι συνθήκες προσφοράς γίνονται σημαντικότερες σε σχέση με τη συσσώρευση και την οικονομική ανάπτυξη, από τη στιγμή που είναι το διεθνές εμπόριο που καθορίζει το μέγεθος κάθε επιμέρους εθνικής οικονομίας ανάπτυξης, είτε θετικά (μέσω μιας ανάπτυξης που στηρίζεται στις εξαγωγές) είτε αρνητικά (μέσω μιας αποβιομηχάνισης που οφείλεται στην εισαγωγική διείσδυση). Με άλλα λόγια, σε συνθήκες ελεύθερου εμπορίου, η ανταγωνιστικότητα, αποκτά πολύ πιο αποφασιστική σημασία, όχι μόνο σε σχέση με την ανάπτυξη που στηρίζεται όλο και περισσότερο στις εξαγωγές, αλλά και σε σχέση με τη διείσδυση εισαγωγών που οδηγεί τελικά στο κλείσιμο πολλών εγχώριων επιχειρήσεων

και στην ανεργία. Για να το θέσουμε σχηματικά, η οικονομία της αγοράς, καθώς εντείνεται η διεθνοποίηση, μετατρέπεται από μια οικονομία ανάπτυξης "στηριζόμενη στην εγχώρια αγορά" σε μια οικονομία ανάπτυξης "στηριζόμενη στο εμπόριο". Στο πλαίσιο μιας ανάπτυξης που στηρίζεται στο εμπόριο, οι συνθήκες που επικρατούν στην παραγωγική πλευρά της οικονομίας, συγκεκριμένα αυτές που αφορούν στο κόστος παραγωγής, αποκτούν αποφασιστική σημασία: η συμπίεση του κόστους παραγωγής, (κόστος εργασίας, φόροι και ασφαλιστικές εισφορές των εργοδοτών) γίνεται πολύ σημαντική. Όμως, η συμπίεση του κόστους παραγωγής απαιτεί μια δραστική μείωση του κρατισμού, αφού ο κρατισμός είναι υπεύθυνος για τη σημαντική αύξηση του κόστους παραγωγής κατά την περίοδο της σοσιαλδημοκρατικής συναίνεσης, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα.

Άμεσα, επειδή η διόγκωση του κράτους-πρόνοιας σημαίνει μια αυξανόμενη επιβάρυνση των εργοδοτών όσον αφορά τις ασφαλιστικές εισφορές και τους φόρους τους. Έμμεσα, επειδή, στις συνθήκες σχεδόν πλήρους απασχόλησης που επικρατούν κατά την κρατικιστική φάση της διαδικασίας αγοραιοποίησης, η οργανωμένη εργασία μπορεί να ασκήσει επιτυχημένα πιέσεις για αυξήσεις στους μισθούς που υπερβαίνουν σημαντικά την αύξηση στην παραγωγικότητα. Αυτό έγινε ένα ιδιαίτερα οδυνηρό πρόβλημα (γι' αυτούς που έλεγχαν την οικονομία ανάπτυξης) την περίοδο 1968-73, όταν ένα μαζικό απεργιακό κίνημα, ουσιαστικά αυτονομημένο από τη γραφειοκρατική συνδικαλιστική ηγεσία, οδήγησε σε γοργή αύξηση των μισθών και σε μια αντίστοιχη μείωση των κερδών.

Το σωρευτικό αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ο κρατικός παρεμβατισμός δεν άφηνε ελεύθερη την αγορά εργασίας να καθορίζει τα επίπεδα των μισθών και της απασχόλησης, όπως απαιτεί μια οικονομία της αγοράς, ήταν η κρίση των αρχών της δεκαετίας του 1970. Με άλλα λόγια, η κρίση, σ' αντίθεση με την αντίληψη που υποστηρίζεται συνήθως, δεν οφειλόταν κυρίως στην πετρελαϊκή κρίση, αλλά στο γεγονός ότι ο βαθμός διεθνοποίησης της οικονομίας της αγοράς που είχε ήδη επιτευχθεί δεν ήταν πια συμβατός με τον κρατισμό. Και αυτό, διότι:

1) ο αποτελεσματικός έλεγχος που ασκούσε το έθνος-κράτος στην αγορά είχε καταστεί σχεδόν αδύνατος στο πλαίσιο της αυξανόμενης διασυννοριακής κίνησης εμπορευμάτων και κεφαλαίου. Στο βαθμό όμως που το εντεινόμενο άνοιγμα της μεταπολεμικής οικονομίας της αγοράς στο εμπόριο δεν συνοδευόταν από ένα αντίστοιχο άνοιγμα σε σχέση με την κίνηση κεφαλαίου, οι κυβερνήσεις μπορούσαν να ακολουθούν ανεξάρτητες οικονομικές πολιτικές. Μόλις όμως, η ανάπτυξη των αγορών των Ευρω-νομισμάτων μείωσε σημαντικά την αποτελεσματικότητα των ελέγχων που ασκούσαν στις χρηματοπιστωτικές αγορές, οι υπερεθνικές επιχειρήσεις απέκτησαν μεγαλύτερη ικανότητα να υποσκάπτουν εκείνες από τις εθνικές οικονομικές πολιτικές που ήταν ασύμβατες με τους δικούς τους στόχους.

2) η επέκταση του ίδιου του κρατισμού είχε ορισμένα εγγενή στοιχεία που οδηγούσαν σε υψηλότερο πληθωρισμό και/ή σε μια συμπίεση των κερδών, στοιχεία που ήταν ιδιαίτερα οχληρά στο ανταγωνιστικό πλαίσιο που είχε δημιουργήσει η διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς. Ένα τέτοιο στοι-

χείο ήταν η γοργή αύξηση των δημόσιων δαπανών -για τη χρηματοδότηση της διεύρυνσης του κοινωνικού και οικονομικού ρόλου του κράτους- η οποία σε μερικές περιπτώσεις ήταν ταχύτερη από την αύξηση των δημοσίων εσόδων, γεγονός που οδήγησε σε μια πληθωριστική κάλυψη των ελλειμμάτων που προέκυπταν στον προϋπολογισμό.⁸ Ένα ακόμα πιο σημαντικό στοιχείο ήταν το γεγονός ότι οι εργοδότες, προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν τον αντίκτυπο που είχαν στα κέρδη οι “υπερβολικές” αυξήσεις στους μισθούς (δηλαδή οι αυξήσεις που ξεπερνούσαν τις αυξήσεις στην παραγωγικότητα), μετακυλούσαν με επιτυχία ένα

σημαντικό μέρος του αυξημένου κόστους εργασίας στους καταναλωτές, χρησιμοποιώντας το πρόσχημα της πετρελαϊκής κρίσης. Όμως, η εντεινόμενη διεθνοποίηση της οικονομίας και ο συνακόλουθος ισχυρότερος ανταγωνισμός έκανε αυξανόμενα δύσκολη τη μετακύληση των “υπερβολικών” αυξήσεων των μισθών στις τιμές. Το αποτέλεσμα ήταν η συμπίεση των κερδών που αναφέρθηκε πιο πάνω να γίνει ακόμα εντονότερη στα τέλη της δεκαετίας του 1970.

Το αποτέλεσμα αυτών των τάσεων ήταν η κρίση “στασιμοπληθωρισμού” στη δεκαετία του 1970, η οποία έγινε αναπόφευκτη από τη στιγμή που οι κυβερνήσεις, για να μειώσουν τις πληθωριστικές πιέσεις που δημιουργήθηκαν από τις παραπάνω τάσεις και την πετρελαϊκή κρίση, κατέφυγαν σε παραδοσιακές αντιπληθωριστικές πολιτικές. Έτσι, όχι μόνο δεν επιβραδύνθηκε ο πληθωρισμός, αλλά και η ανεργία άρχισε να αυξάνεται σημαντικά, καθώς οι αντιπληθωριστικές πολιτικές ενίσχυαν τη βραχυπρόθεσμη ανεργία, πέρα από τη μακροπρόθεσμη ανεργία που αυξανόταν παράλληλα, ως αποτέλεσμα της αναδυόμενης επανάστασης στην πληροφορική.

Συνοψίζοντας, η κατάρρευση του κρατισμού και η άνοδος του νεοφιλελευθερισμού, που θα συζητήσουμε στη συνέχεια, πρέπει να ειδωθούν μέσα στο πλαίσιο της εντεινόμενης διεθνοποίησης της οικονομίας της αγοράς, η οποία κατέστησε τον κρατισμό αυξανόμενα ασύμβατο με αυτήν.

Ο στόχος του νεοφιλελεύθερου κινήματος που αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1970 ήταν οι κοινωνικοί έλεγχοι επί της αγοράς που είχαν εισαχθεί κατά τη διάρκεια της κρατικιστικής φάσης της διαδικασίας αγοραιοποίησης. Οι οικονομικές ελίτ θεωρούσαν πάντοτε ότι ο σοσιαλδημοκρατικός κρατισμός, με την μορφή των εθνικοποιήσεων, των πολιτικών πλήρους απασχόλησης και του κράτους-πρόνοιας, δημιουργούσε ένα τριμερές σύστημα οικονομικής δύναμης (κράτος, συνδικάτα, κεφάλαιο), το οποίο υπονόμει την ηγεμονία του ιδιωτικού κεφαλαίου. Έτσι, μόλις το επέτρεψε ένας συνδυασμός οικονομικών και πολιτικών παραγόντων, η επίθεση ενάντια στη σοσιαλδημοκρατική συναίνεση έγινε αναπόφευκτη. Ο κύριος οικονομικός παράγοντας ήταν, όπως είδαμε, η διεθνοποίηση της οικονομίας που έγινε ασύμβατη με τον σοσιαλδημοκρατικό κρατισμό. Οι πολιτικοί παράγοντες αναφέρονται στην παρακμή της Αριστεράς, ως αποτέλεσμα της επέκτασης των μεσαίων

τάξεων σε βάρος της χειρονακτικής εργατικής τάξης, καθώς και της παράλληλης κατάρρευσης του "υπαρκτού σοσιαλισμού".

Ο απώτατος, επομένως, στόχος του νεοφιλελευθερισμού ήταν η ενίσχυση της δύναμης αυτών που ελέγχουν την οικονομία, μέσω της δραστηκής συρρίκνωσης των κοινωνικών ελέγχων πάνω στις αγορές. Οι κύριες πολιτικές που προτάθηκαν από τους νεοφιλελεύθερους και εφαρμόστηκαν εν συνεχεία πρώτα από τις κυβερνήσεις Θάτσερ/Ρέηγκαν και αργότερα από κυβερνήσεις σ' ολόκληρο τον κόσμο ήταν :

▲ Η Απελευθέρωση των αγορών και κυρίως της αγοράς εργασίας με στόχο να γίνει περισσότερο "ελαστική", δηλαδή περισσότερο πειθήνια στις συνθήκες της αγοράς. Η αποδυνάμωση αυτών των ελέγχων, σε συνδυασμό με την εγκατάλειψη της κρατικής δέσμευσης για πλήρη απασχόληση και την αντισυνδικαλιστική νομοθεσία, σήμαινε ότι οι συνέπειες των τεχνολογικών αναγών, που είχαν ήδη οδηγήσει σε δομική ανεργία, δεν αντισταθμίστηκαν με αποτελεσματική κρατική δράση. Αντίθετα, αφέθηκε στις δυνάμεις της αγοράς να λύσουν το πρόβλημα της ανεργίας.. Ως αποτέλεσμα, η ανεργία έχει σήμερα αποκτήσει μαζικές διαστάσεις, ενώ η φτώχεια και η ανισότητα έχουν και αυτές αυξηθεί σε βαθμό ανάλογο με την απορύθμιση της αγοράς εργασίας. Παράλληλα, απελευθερώθηκαν οι αγορές κεφαλαίου έχουν επίσης απελευθερωθεί, ιδιαίτερα οι διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές με αποτέλεσμα τη τεραστία σημερινή διασυννοριακή κίνηση κεφαλαίων σ' αναζήτηση κερδοσκοπικών ευκαιριών. Πράγμα που περιορίζει αποφασιστικά τη δυνατότητα των κυβερνήσεων να ακολουθούν μακροοικονομικές πολιτικές που να αποκλίνουν σημαντικά από αυτές των ανταγωνιστών τους. Τέλος, οι αγορές εμπορευμάτων έχουν και αυτές απελευθερωθεί, κυρίως ως αποτέλεσμα της τελευταίας συμφωνίας της GATT, με αποτέλεσμα την αποβιομηχάνιση πολλών περιοχών και τη καταστροφή του αγροτικού τομέα που συνεπάγεται τη συνεχή συγκέντρωση πληθυσμών στα αστικά κέντρα με τα γνωστά επακόλουθα.

▲ Η ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων που διαφημίζεται μάλιστα ως ένα είδος "λαϊκού καπιταλισμού", παρὰ το γεγονός ότι, όπως έχει δείξει η βρετανική εμπειρία, οι ιδιωτικοποιήσεις ενισχύουν ακόμη περισσότερο την συγκέντρωση του κεφαλαίου.

▲ Η συρρίκνωση του κράτους-πρόνοιας σ' ένα ασφαλιστικό δίκτυο και παράλληλη ενθάρρυνση της επέκτασης του ιδιωτικού τομέα στις κοινωνικές υπηρεσίες (υγεία, εκπαίδευση, συνταξιοδοτικά σχήματα κτλ). που, μεταξύ άλλων, αυξάνει ακόμη περισσότερο την 'ελαστικότητα' της εργασίας.

▲ Η ανακατανομή του φορολογικού βάρους προς όφελος των ομάδων υψηλού εισοδήματος για χάρη της δημιουργίας 'κίνητρων' κλπ.

Ως αποτέλεσμα των πολιτικών αυτών, η κερδοφορία, που είχε κατρακυλήσει στα τέλη της κρατικιστικής περιόδου, έχει σχεδόν αποκατασταθεί στα επίπεδα του μεταπολεμικού μπουμι.

Η διεθνοποίηση της οικονομίας και οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές συνέπασαν με σημαντικές τεχνολογικές αλλαγές (επανάσταση στην πληροφορική) που σηματοδότησαν τη μετάβαση της οικονομίας της αγοράς σε μια

μεταβιομηχανική φάση. Το αποτέλεσμα που προέκυψε από τη συνδυαστική δράση των παραγόντων αυτών ήταν μια δραστική αλλαγή στη διάρθρωση της απασχόλησης που εκφράστηκε με τη σημαντικότητα μείωση του μεγέθους της χειρωνακτικής εργατικής τάξης. Έτσι, μια νέα ταξική διάρθρωση αναδείχθηκε στη μεταβιομηχανική διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς που άλλαξε τη σύνθεση του εκλογικού σώματος με συνέπεια τη γοργή παρακμή των παραδοσιακών σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων και τη προσπάθειά τους να αποσπάσουν ένα σημαντικό μέρος των ψήφων της προνομιούχου μειονότητας μέσω του "εκσυγχρονισμού" τους, (δηλαδή της προσαρμογής τους στις προσαγές της νεοφιλελεύθερης ατζέντας). Γι αυτό και τα τελευταία 20 περίπου χρόνια, όλα τα μεγάλα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, είτε στην εξουσία είτε στην αντιπολίτευση (Γαλλία, Σουηδία, Βρετανία, Γερμανία), έχουν εγκαταλείψει τις παραδοσιακές σοσιαλδημοκρατικές πολιτικές, όπως η δέσμευση για πλήρη απασχόληση και το κράτος-πρόνοιας, και έχουν υιοθετήσει, με μικρές διαφοροποιήσεις, την ουσία του νεοφιλελεύθερου προγράμματος (ιδιωτικοποιήσεις, απελευθέρωση των αγορών κτλ) στο όνομα της απελευθέρωσης της "κοινωνίας των πολιτών" από το κράτος.

Η νέα συναίνεση δεν συνεπάγεται ότι το κράτος δεν έχει πια κανένα οικονομικό ρόλο να παίξει. Δεν θα πρέπει κανείς να συγχέει το φιλελευθερισμό/νεοφιλελευθερισμό με το *laissez-faire*. Όπως ανέφερα προηγουμένως, ήταν το ίδιο το κράτος που δημιούργησε το σύστημα των αυτορρυθμιζόμενων αγορών. Επιπλέον, κάποια μορφή κρατικής παρέμβασης ήταν πάντοτε αναγκαία για την ομαλή λειτουργία του συστήματος της οικονομίας της αγοράς. Το κράτος καλείται σήμερα να παίξει έναν κρίσιμο ρόλο σε σχέση με την πλευρά της προσφοράς στην οικονομία και συγκεκριμένα καλείται να πάρει μέτρα για να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα, να εκπαιδεύσει το εργατικό δυναμικό στις απαιτήσεις της νέας τεχνολογίας, ακόμη και να επιχορηγήσει, άμεσα ή έμμεσα, τις εξαγωγικές βιομηχανίες. Κατά συνέπεια, ο τύπος κρατικού παρεμβατισμού που είναι συμβατός με τη διαδικασία αγοραιοποίησης όχι μόνο δεν αποθαρρύνεται, αλλά, αντίθετα, προωθείται ενεργά από τη νεοφιλελεύθερη συναίνεση, ιδιαίτερα από τα "προοδευτικά" στοιχεία της (κυβέρνηση Κλίντον, ευρωπαϊκά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα). Έτσι, δεν αληθεύει ο ισχυρισμός που συνήθως υποστηρίζεται ότι η νεοφιλελεύθερη συναίνεση θανάτωσε το γέννημα-θρέμμα της σοσιαλδημοκρατικής συναίνεσης, δηλαδή τη μεικτή οικονομία. Στην πραγματικότητα, έκανε κάτι χειρότερο. Αναπροσδιόρισε το περιεχόμενο της μεικτής οικονομίας ώστε να εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντα της οικονομικής ελίτ και να αναπαράγει, στο κατώφλι του 21ου αιώνα, συνθήκες ανισότητας και κοινωνικής αδικίας που επικρατούσαν στις αρχές του 19ου!

Το συνδυαστικό αποτέλεσμα των "αντικειμενικών" (οικονομικών και τεχνολογικών) παραγόντων που οδηγούσαν σε περαιτέρω διεθνοποίηση και των νεοφιλελεύθερων πολιτικών για την απελευθέρωση των αγορών ήταν ότι, από τη δεκαετία του 1970 και μετά, η διεθνοποίηση της οικονομίας της αγοράς έχει επιταχυνθεί με έντονους ρυθμούς.

Συνοψίζοντας, είναι προφανές ότι ήταν εσφαλμένη η εκτίμηση του Polanyi ότι η άνοδος του κρατισμού, στη δεκαετία του 1930, ήταν ένδειξη

του ουτοπικού χαρακτήρα της αυτορυθμιζόμενης αγοράς και της ύπαρξης μιας "υπόγειας κοινωνικής διαδικασίας"⁷³ που οδηγεί στον κοινωνικό έλεγχο της οικονομίας της αγοράς. Στην πραγματικότητα, αποδείχτηκε ότι ο κρατισμός αποτέλεσε ένα σχετικά σύντομο διάλειμμα στη διαδικασία αγοραιοποίησης. Μ' αυτήν την έννοια, ο κρατισμός ήταν ένα μεταβατικό φαινόμενο που οφειλόταν στην αποτυχία της πρώτης απόπειρας για τη δημιουργία ενός συστήματος βασισμένου σε μια διεθνοποιημένη και αυτο-ρυθμιζόμενη οικονομία της αγοράς. Η αποτυχία αυτή δεν είχε αιτία τον υποτιθέμενο ουτοπικό χαρακτήρα της αγοραιοποίησης της κοινωνίας, όπως πίστευε ο Polanyi, αλλά το γεγονός ότι στη πρώτη φάση αγοραιοποίησης, τον 19ο αιώνα, δεν είχαν ακόμη δημιουργηθεί, οι αντικειμενικές συνθήκες για την ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής.

Αντίθετα, σήμερα, αποκαθίστανται οι τέσσερις θεσμοί στους οποίους, κατά τον Polanyi, στηρίχτηκε η πρώτη απόπειρα εγκαθίδρυσης ενός κοινωνικού συστήματος βασισμένου σε μια διεθνοποιημένη και αυτορυθμιζόμενη οικονομία της αγοράς. Έτσι:

▲ η αυτορυθμιζόμενη αγορά, η οποία κατέρρευσε στις αρχές του αιώνα έχει σήμερα προωθηθεί περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε στην ιστορία. Αυτό οφείλεται στο σημερινό βαθμό ελευθερίας που έχουν οι αγορές κεφαλαίου και εμπορευμάτων, στην οπισθοχώρηση του κρατισμού σε κάθε σημείο της γης και στην παγκόσμια προώθηση 'ελαστικών' αγορών εμπορευμάτων, εργασίας και κεφαλαίου, σαν αποτέλεσμα της συστηματικής προσπάθειας των οικονομικών ελίτ να εξαλείψουν όλους εκείνους τους κοινωνικούς ελέγχους πάνω στις αγορές που δεν είναι συμβατοί με τα συμφέροντά τους.

▲ το σύστημα ισορροπίας δυνάμεων, το οποίο κατέρρευσε κατά την κρατικιστική φάση, επαναγκαθιδρύεται σήμερα, στο πλαίσιο ενός αμερικανοκρατούμενου ΟΗΕ, ως αποτέλεσμα της λατινοαμερικανοποίησης της Ρωσίας που κατέστησε τις Η.Π.Α. αποκλειστική υπερδύναμη.

▲ το φιλελεύθερο κράτος, το οποίο είναι άρρηκτα δεμένο με την αυτορυθμιζόμενη αγορά και το οποίο στην κρατικιστική φάση είχε επίσης καταρρεύσει σε πολλά μέρη του κόσμου, τόσο στο Βορρά όσο και στο Νότιο, είναι σήμερα πανταχού παρόν και, τέλος

▲ ο διεθνής Κανόνας Χρυσού, ο οποίος ήταν αδύνατο να επιβιώσει σε μια κατάσταση κρατικιστικής υπονόμευσης της αυτορυθμιζόμενης αγοράς, βρίσκεται σήμερα σε διαδικασία αποκατάστασης και είναι λογικό να περιμένει κανείς ότι κάποια εκδοχή του θα βρίσκεται σε ισχύ στις αρχές του καινούργιου αιώνα. Έτσι, η σχεδιαζόμενη εγκαθίδρυση, μέσα στα δέκα επόμενα χρόνια, μιας Ευρωπαϊκής εκδοχής του Κανόνα Χρυσού, με τη μορφή ενός κοινού νομίσματος, είναι πολύ πιθανό να προκαλέσει, αρχικά, κινήσεις για την καθιέρωση κάποιου είδους σταθερών ισοτιμιών μεταξύ των τριών ισχυρότερων διεθνών νομισμάτων (Ευρώ, Αμερικανικό δολάριο και γεν). Σε απώτερο στάδιο, οι κινήσεις αυτές θα πρέπει να καταλήξουν λογικά σε κάποια διεθνή εκδοχή του συστήματος του

Κανόνα Χρυσού, δηλαδή σ' ένα νέο παγκόσμιο νομισματικό σύστημα και πιθανόν σ' ένα κοινό νόμισμα που, μέσα σε ένα νέο αλληλοσυνδεδεμένο οικονομικό χώρο, θα ένωνε τα πλουσιότερα μέρη του κόσμου.

Νέα Τάξη και διεθνοποίηση

Το νέο θεσμικό πλαίσιο που ορίζουν αυτά τα στοιχεία είναι αυτό που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε Νέα Τάξη. Η Νέα Τάξη δηλαδή στο οικονομικό επίπεδο ορίζεται από την διεθνοποίηση και καθολίκευση της οικονομίας της αγοράς και τη συνακόλουθη απελευθέρωση των αγορών. Αντίστοιχα, το πολιτικό περιεχόμενο της Νέας Τάξης ορίζεται από την καθολίκευση του φιλελευθέρου κράτους, το νέο σύστημα ισορροπίας δυνάμεων που επέφερε η κατάρρευση του 'υπαρκτού' σοσιαλισμού και ο συνακόλουθος νέος ρόλος του ΝΑΤΟ όπως ορίστηκε στην διάσκεψη κορυφής της Ουάσινγκτον για τα 50 χρόνια του Οργανισμού και εφαρμόστηκε στην πράξη με τους Νατοϊκούς βομβαρδισμούς. Έτσι, οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές υποστηρίζονται σήμερα εξίσου από τα συντηρητικά και τα 'νεα' σοσιαλδημοκρατικά (δηλ.σοσιαλφιλελευθερα) κόμματα, στην κυβέρνηση η την αντιπολίτευση, και τα βασικά στοιχεία του νεοφιλελεύθερου προταγματος έχουν ενσωματωθεί στις στρατηγικές των διεθνών οργανισμών που ελέγχουν την παγκόσμια οικονομία (ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα), καθώς και στις συνθήκες που αναδιαμόρφωσαν πρόσφατα την ΕΕ (Πράξη για την Ενιαία Αγορά, Συνθήκη του Μάαστριχ). Η Νέα Τάξη δηλαδή εκφράζει τη νεοφιλελεύθερη φάση της αγοραιοποίησης και υλοποιείται με τη νέα (νεοφιλελεύθερη/ σοσιαλφιλελευθερη) συναίνεση που έχει αντικαταστήσει τη εκλιπούσα σοσιαλδημοκρατική συναίνεση και αντανakλά τις ριζικές δομικές αλλαγές που επέφερε η ανάπτυξη της διεθνοποιημένης οικονομίας της αγοράς.

Μια τάση που πρόσφατα έχει αναπτυχθεί, ιδιαίτερα ανάμεσα στους σοσιαλδημοκράτες οικονομολόγους, αρνείται την διεθνοποίηση της οικονομίας της αγοράς και υποστηρίζει τη θέση ότι το κράτος μπορεί ακόμα να παίξει έναν σημαντικό ρόλο στον έλεγχο της οικονομίας. Η θέση όμως αυτή είναι βάσιμη μόνο όσον αφορά την υποτιθέμενη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και όχι στην διεθνοποίηση, με την έννοια της διεθνοποίησης των αγορών κεφαλαίου και εμπορευμάτων που συνεπάγεται ότι οι οικονομικές πολιτικές των εθνικών κυβερνήσεων, καθώς και η αναπαραγωγή της ίδιας της οικονομίας ανάπτυξης, καθορίζονται από την διασυννοριακή κίνηση των εμπορευμάτων και του κεφαλαίου. Από την άλλη μεριά, ο όρος παγκοσμιοποίηση αναφέρεται στην κατάσταση όπου διεθνοποιείται η ίδια η παραγωγή, με την έννοια ότι οι μονάδες παραγωγής μετατρέπονται σε ακρατικό σώματα που λειτουργούν σ'έναν χώρο χωρίς σύνορα, όπου οι δραστηριότητές τους δεν έχουν ως πρωταρχικό στόχο τη χώρα που αποτελεί την εθνική τους βάση αλλά αποτελούν τμήμα ενός ενοποιημένου καταμερισμού εργασίας ο οποίος εξαπλώνεται σε πολλές χώρες. Η παγκοσμιοποίηση με την έννοια αυτή είναι πράγματι περιορισμένη. νμως, αυτό δεν αναιρεί το επιχει-

ρημα ότι η επιταχυνόμενη διεθνοποίηση, σε συνδυασμό με το τέλος του κρατισμού, αποτελεί όντως μια δομική αλλαγή και όχι απλώς ένα συγκυριακό φαινόμενο.

Ο κύριος στόχος των ελίτ που ελέγχουν τη σημερινή οικονομία της αγοράς είναι, όπως ήταν πάντοτε, η μεγιστοποίηση του ρόλου της αγοράς και η ελαχιστοποίηση των κοινωνικών ελέγχων πάνω σ' αυτή, έτσι ώστε να μπορούν να εξασφαλιστούν η μέγιστη "αποτελεσματικότητα" και ανάπτυξη. Κατά συνέπεια, οι κοινωνικοί έλεγχοι με τη στενή έννοια ελαχιστοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο. Το ίδιο ισχύει και για ορισμένους σημαντικούς κοινωνικούς ελέγχους με την ευρεία έννοια, όπως οι έλεγχοι των εισαγωγών, οι δασμοί κτλ., οι οποίοι εξαλείφονται και αυτοί, ως στοιχεία που παρακωλύουν την επέκταση της σημερινής διεθνοποιημένης οικονομίας της αγοράς.

Αυτό όμως, όπως ήδη ανέφερα, δεν σημαίνει ότι εξαλείφονται όλοι οι έλεγχοι πάνω στις αγορές. νχι μόνο οι "ρυθμιστικοί" έλεγχοι εξακολουθούν να υφίστανται και σε μερικές περιπτώσεις να επεκτείνονται, αλλά ακόμα και ορισμένοι κοινωνικοί έλεγχοι δεν εξαλείφονται. Παραδείγματα κοινωνικών ελέγχων (με την ευρεία έννοια) πάνω στις σημερινές αγορές αποτελούν τα διάφορα 'νέα (μη δασμολογικά) προστατευτικά εμπόδια', όπως οι περιορισμοί στις εξαγωγές και οι 'διευθετήσεις εύτακτης αγοράς' (orderly marketing arrangements), που εφαρμόζονται σε πολλούς βιομηχανικούς τομείς των προηγμένων καπιταλιστικών χωρών, ιδιαίτερα στο χάλυβα, στα υφάσματα και στα αυτοκίνητα¹⁰. Ακόμα, όσον αφορά στους κοινωνικούς ελέγχους με τη στενή έννοια, παρόλο που το κράτος-πρόνοιας βρίσκεται κατά βάση σε αποσύνθεση, στις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες διατηρούνται διάφορα "ασφαλιστικά δίκτυα" για την αποτροπή μιας μαζικής αναταραχής. νμως, τα ασφαλιστικά δίκτυα, που στοχεύουν σε συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων (στους πολύ φτωχούς κτλ), συνεπάγονται όχι μόνο την εξάλειψη του βασικού χαρακτηριστικού του κράτους-πρόνοιας, της καθολικότητάς του, αλλά και τη θεσμοποίηση της φτώχειας.

Η σημερινή νεοφιλελεύθερη μορφή της διεθνοποιημένης οικονομίας της αγοράς μπορεί, επομένως, να θεωρηθεί ότι ολοκληρώνει τον κύκλο που ξεκίνησε τον προηγούμενο αιώνα με την απόπειρα εγκαθίδρυσης μιας φιλελεύθερης εκδοχής της. κτσι, μετά την κατάρρευση της πρώτης απόπειρας εισαγωγής ενός διεθνοποιημένου αυτορυθμιζόμενου οικονομικού συστήματος, μια νέα σύνθεση επιχειρείται σήμερα. Στόχος της νέας σύνθεσης είναι να αποφευχθούν οι ακραίες συνέπειες του καθαρού φιλελευθερισμού, μέσω του συνδυασμού ουσιαστικά αυτορυθμιζόμενων αγορών με διάφορους τύπους ασφαλιστικών δικτύων και ελέγχων. Ο συνδυασμός αυτός, επιδιώκει την εξασφάλιση της προνομιούχας θέσης, της "υπερτάξης" και των στρωμάτων που απαρτίζουν την "κοινωνία του 40%", καθώς και την επιβίωση της "υποτάξης", χωρίς να θίγονται τα ουσιαστικά στοιχεία της διαδικασίας αυτορύθμισης. Κατά συνέπεια, το έθνος-κράτος εξακολουθεί να έχει έναν σημαντικό ρόλο να παίζει όχι μόνο στη διασφάλιση, με το μονοπώλιο της βίας που κατέχει, του θεσμικού πλαισίου της οικονομίας της αγοράς, αλλά και στη συντήρηση της υποδομής για την ομαλή λειτουργία της νεοφιλελεύθερης οικονομίας.

Είναι δυνατή η αντίσταση κατά της Νέας Τάξης στο σημερινό θεσμικό πλαίσιο;

Το ερώτημα που γεννά η διεθνοποίηση της οικονομίας της αγοράς είναι το εξής: Υπάρχει η δυνατότητα, στο θεσμικό πλαίσιο της διεθνοποιημένης οικονομίας της αγοράς, για την ανάπτυξη αποτελεσματικών κοινωνικών ελέγχων με την ευρεία έννοια, με στόχο την προστασία της εργασίας και του περιβάλλοντος που συνθλίβονται από τις απελευθερωμένες και απορυθμιζόμενες αγορές; Η απάντηση που δίνουν οι σοσιαλδημοκράτες είναι ότι μέσω της ενίσχυσης της κοινωνίας των πολιτών είναι δυνατή η άσκηση πίεσης για την υιοθέτηση παρομοίων ελέγχων. Όμως τα μοντέλα 'ριζοσπαστικής' δημοκρατίας που έχουν αναπτυχθεί πρόσφατα με βάση αυτή τη προσέγγιση είναι τόσο ανιστόρητα όσο και ουτοπικά. Είναι ανιστόρητα διότι δεν βλέπουν τη διεθνοποίηση της οικονομίας ως μια φάση της διαδικασίας αγοραιοποίησης. Και είναι ουτοπικά διότι προϋποθέτουν ένα κρατισμό που είναι σήμερα εντελώς ασύμβατος με την διεθνοποιημένη οικονομία.

Κατά τη γνώμη μου, δεν υπάρχει καμία δυνατότητα στο σημερινό θεσμικό πλαίσιο για αποτελεσματικούς ελέγχους πάνω στην αγορά με στόχο την αποτελεσματική προστασία της εργασίας ή του περιβάλλοντος, ακόμη και αν η προστασία αυτή δεν ξεπερνά την προστασία που παρεχόταν στη διάρκεια της σοσιαλδημοκρατικής συναίνεσης. Στο εθνικό επίπεδο, η ακόμη και στο επίπεδο οικονομικών μπλοκ όπως η ΕΕ, τέτοιοι έλεγχοι αποκλείονται από τις ανάγκες του ανταγωνισμού που επιβάλλουν οι ανοικτές αγορές. Σε παγκόσμιο επίπεδο, ένας διεθνής Κευνσιανισμός θα ήταν αντίθετος με τη λογική και τη δυναμική της διεθνοποίησης και ως τέτοιος θα αποτελούσε στόχο των πολυεθνικών που ελέγχουν την οικονομία της αγοράς σήμερα μέχρι σημείου που θα τον εξουδετέρωναν. Η δε διεθνοποίηση δεν είναι ανατρέψιμη εφόσον όπως είδαμε αποτελεί δομική αλλαγή του συστήματος της οικονομίας της αγοράς.

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι όλοι οι διεθνείς οργανισμοί (το ΔΝΤ, ο Διεθνής Οργανισμός Εμπορίου, η Διεθνής Τράπεζα κλπ αλλά και η "Ομάδα των 7",) καθώς και το νέο ΝΑΤΟ και ο ελεγχόμενος από τις αναπτυγμένες οικονομίες της αγοράς ΟΗΕ προσπαθούν να επιβάλλουν με κάθε τρόπο την απελευθέρωση των αγορών. Χαρακτηριστικά, σε μια πρόσφατη σειρά άρθρων στους Ταιμς της Ν. Υόρκης αναφερόταν ρητά ότι σήμερα αποτελεί τμήμα της δραστηριότητας του Στεητ Ντιπάρτμεντ (και έμμεσα του ΝΑΤΟ) η προώθηση της απορύθμισης των αγορών και της κατάργησης όλων των εμποδίων στη κίνηση των εμπορευμάτων και του κεφαλαίου¹¹. Ο Νατοϊκός πόλεμος, ανεξάρτητα από τους συγκεκριμένους στόχους του που απέβλεπαν στην ενσωμάτωση της Γιουγκοσλαβίας στη Νέα Τάξη (μέσω της ολοκλήρωσης της αποσύνθεσής της), είχε ακριβώς ως γενικό στόχο την σταθεροποίηση της διεθνοποιημένης οικονομίας της αγοράς στην κρίσιμη αυτή περιοχή της Ευρώπης.¹² Ακόμη, έδωσε την ευκαιρία να εφαρμοστεί στη πράξη η 'νεα στρατηγική αντίληψη' του ΝΑΤΟ που σηματοδότησε την επίσημη μετατροπή του σε επιθετικό οργανισμό για την επιβολή της Νέας Τάξης στον κρίσιμο Ευρω-ατλαντικό χώρο. Τέλος, το ιδεολογικό περιεχόμενο της Νέας Τάξης, που αποτυπώθηκε στον καθορισμό των περιπτώσεων

που δίνουν στο NATO δικαίωμα επέμβασης ακόμη και όταν παραβιάζεται η εθνική κυριαρχία, έχει ήδη οριστεί από τους ιδεολόγους της Νέας Τάξης. Σύμφωνα με την ιδεολογία αυτή, που διατυπώθηκε καθαρά από ένα βασικό υπερασπιστή της, το κλασικό παράδειγμα ομορτουιστή επαγγελματία πολιτικού, τον Κόν Μπεντιτ¹³, η 'ηθική κυριαρχία' υπερτερεί της εθνικής κυριαρχίας, πράγμα που δικαιώνει την αρχή της περιορισμένης εθνικής κυριαρχίας την οποία ήδη εφάρμοσε το NATO στη Γιουγκοσλαβία. Ανάλογες θέσεις υποστηρίζουν και οι άλλοι υποστηρικτές του πόλεμου μέσα στην 'αριστερά' που συνεταιγήσαν με την Νέα Τάξη (Anthony Giddens, Alain Tourain, Edgar Morin, Habermas, Alain Lipietz κ.α.) οι οποίοι, όχι τυχαία, έχουν από καιρό υιοθετήσει το οικονομικό περιεχόμενο της Νέας Τάξης.

Είναι επομένως φανερό από τα παραπάνω ότι η Νέα Τάξη έχει καθαρό 'συστημικό' χαρακτήρα, αναφέρεται δηλαδή στο ίδιο το σύστημα της οικονομίας της αγοράς και των πολιτικών εκφράσεων της. Αυτό είναι κάτι που ήδη έχουν αντιληφθεί οι ακτιβιστές σε άλλες χώρες οι οποίοι, όπως έδειξαν με τη μεγάλη αντί-συστημική διαδήλωση στο Σίτι του Λονδίνου τον Ιούνιο, εγκατέλειψαν τους αγώνες για συγκεκριμένα αιτήματα (απόπειρες να σταματήσουν την κατασκευή αυτοκινητόδρομων κλπ), συνειδητοποιώντας το μάταιο των αγώνων αυτών, και εγκαινίασαν εκδηλώσεις με καθαρά αντισυστημικό χαρακτήρα.¹⁴ Η διαπίστωση αυτή για τον συστημικό χαρακτήρα της Νέας Τάξης έχει μια σειρά πολιτικές συνέπειες σε μερικές από τις οποίες θ' αναφερθώ στη συνέχεια.

Πρώτον, η πολιτική που ακολουθούν σήμερα οι κεντρο-αριστερές κυβερνήσεις δεν οφείλεται όπως υποστηρίζουν οι σοσιαλδημοκράτες¹⁵ σε 'εξαχρέωση και πολιτικό εκφυλισμό' αλλά στο γεγονός ότι στο θεσμικό πλαίσιο της Νέας Τάξης που εγκολπώνονται δεν έχουν άλλη επιλογή. Με αυτή την έννοια οι σοσιαλφιλελευθεροί πράγματι αντιμετωπίζουν 'μόνοδρομο'. Κατά την άποψή μου, η δημιουργία μιας 'κοινωνικής οικονομίας' δηλ. μιας κοινωνίας που θα μπορεί να επιβάλλει αποτελεσματικούς έλεγχους πάνω στην αγορά για την προστασία της εργασίας και του περιβάλλοντος είναι αδύνατη στο σημερινό θεσμικό πλαίσιο της διεθνοποιημένης οικονομίας της αγοράς. Τα ουτοπικά όνειρα ορισμένων τμημάτων της "αριστεράς" για τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας των πολιτών δεν έχουν καμιά πιθανότητα επιτυχίας. Η διεθνοποίηση της οικονομίας της αγοράς ακολουθείται αναπόφευκτα από τη διεθνοποίηση της κοινωνίας των πολιτών. Με άλλα λόγια, ο ανταγωνισμός επιβάλλει τα 'στανταρς' του ελάχιστου κοινού παρανομαστή' όσον αφορά τους κοινωνικούς και οικολογικούς ελέγχους πάνω στις αγορές. Επομένως, η μορφή κοινωνίας των πολιτών που αναπόφευκτα θα επικρατήσει είναι εκείνη που είναι συμβατή με το βαθμό αγοραιοποίησης που χαρακτηρίζει τα πιο ανταγωνιστικά τμήματα της παγκόσμιας οικονομίας.

Δεύτερον, τα ίδια ισχύουν για τους άθλιους Ευρωπαίους Πράσινους οι οποίοι συμμετέχουν στις σοσιαλφιλελευθερές Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις (για την

νίκη των οποίων στις Ευρω-εκλογές πανηγύριζε προ ημερών και η δική μας δήθεν αντί-καπιταλιστική 'Πράσινη Πολιτική' καθώς και υποτιθέμενοι οπαδοί της αυτονομίας!¹⁶). Η 'Τρίτη Αριστερά' που αναγγέλλουν οι 'ριζοσπάστες' Κόν Μπενιτ και Λιπιετζ¹⁷ δεν αποτελεί παρά τον τελικό ευτελισμό της έννοιας της 'αριστεράς' στα χέρια εκκολαπτόμενων "Πράσινων" επαγγελματιών πολιτικών που φιλοδοξούν ν αντικαταστήσουν τους σοσιαφιλελεύθερους στο ρόλο της διαχειριστικής 'αριστεράς' του κατεστημένου.

Τρίτον, με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις, το μέτωπο κατά της Νέας Τάξης ή θα έχει συστημικό περιεχόμενο ή δεν έχει λόγο ύπαρξης. Αυτό σημαίνει ότι σε ένα τέτοιο μέτωπο δεν έχουν θέση άτομα και οργανώσεις που δηλώνουν αριστερή ταυτότητα (συνήθως με βάση κάποιες παλιές περγαμηνές) αλλά υιοθετούν το οικονομικό και πολιτικό (αν όχι και το ιδεολογικό) περιεχόμενο της Νέας Τάξης μιλώντας για ριζική αναμόρφωση της ΕΕ (ή του ΝΑΤΟ) 'από μέσα', και 'ξεχνώντας' βολικότητα ότι η διεθνοποίηση δεν είναι αναστρέψιμη στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο. Το ίδιο δεν έχουν θέση σε ένα τέτοιο μέτωπο οι διάφοροι 'πατριώτες' και ελληνορθοξοι για τους οποίους η Νέα Τάξη ορίζεται όχι με θεσμικά αλλά πολιτιστικά κριτήρια (εθνικότητα, θρησκεία, δυτικός πολιτισμός κλπ. Τα 'πατριωτικά' μέτωπα,

όπως αυτά που καταστρώνει το ΚΚΕ όχι μόνο αποπροσανατολίζουν τα λαϊκά στρώματα — που αποτελούν τα θύματα της Νέας Τάξης — για το πραγματικό νόημα της, αλλά και 'νομιμοποιούν' από τ' αριστερά εκείνες ακριβώς τις τάσεις στις οποίες αναθέτει η ελίτ τον ρόλο της ανώδυνης εξωκδινοβουλευτικής αντιπολίτευσης.

Κατά την άποψή μου, με δεδομένο ότι η απώτερη αιτία της σημερινής πολυδιάστατης κρίσης στο οικονομικό, το πολιτικό, το κοινωνικό, το οικολογικό και το πολιτισμικό επίπεδο είναι η τεραστία συγκέντρωση εξουσίας στην οποία αναπόφευκτα οδηγεί η δυναμική της οικονομίας της αγοράς και η αντιπροσωπευτική δημοκρατία, η διέξοδος από τη κρίση βρίσκεται μόνο στη ριζική αποκέντρωση της εξουσίας, στη δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου που εξασφαλίζει την ισοκατανομή εξουσίας σε όλα τα επίπεδα, αυτό που ονομάζουμε περιεκτική δημοκρατία.

Συνοπτικά, μπορούμε να διακρίνουμε μεταξύ τεσσάρων κύριων τύπων δημοκρατίας που συνιστούν τα θεμελιώδη στοιχεία μιας περιεκτικής δημοκρατίας: την πολιτική, οικονομική, οικολογική δημοκρατία και τη "δημοκρατία στον κοινωνικό χώρο". Η πολιτική, η οικονομική και η δημοκρατία στον κοινωνικό χώρο μπορούν να οριστούν, εν συντομία, ως το θεσμικό πλαίσιο που στοχεύει στην ίση κατανομή της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής δύναμης. Αντίστοιχα, μπορούμε να ορίσουμε την οικολογική δημοκρατία ως το θεσμικό πλαίσιο που στοχεύει στην εξάλειψη οποιασδήποτε ανθρώπινης προσπάθειας για κυριαρχία πάνω στον φυσικό κόσμο, δηλαδή, ως το σύστημα που στοχεύει στην επανένωση ανθρώπου και φύσης.

Έχω σκιαγραφήσει αλλού¹⁸ τη δομή και τον τρόπο που θα μπορούσε να

λειτουργεί ένα μοντέλο περιεκτικής δημοκρατίας που θα εξασφάλιζε την ισοκατανομή δύναμης σε ένα οικονομικό σύστημα που θα αποτελούσε υπέρβαση τόσο του αποτυχημένου κεντρικού σχεδιασμού στον τ. υπαρκτό σοσιαλισμό όσο και της οικονομίας της αγοράς στον νυν υπαρκτό καπιταλισμό. Το μοντέλο αυτό εκφράζει ένα νέο προταγμα, αυτό της περιεκτικής δημοκρατίας, που με τη σειρά του αποτελεί τη σύνθεση αλλά και την υπέρβαση του σοσιαλιστικού αλλά και του δημοκρατικού προταγματος της αυτονομίας καθώς και των ριζοσπαστικών ρευμάτων στα νέα κινήματα (φεμινιστικό, οικολογικό κλπ)

Πολύ περιληπτικά, στην πολιτική ή άμεση δημοκρατία, η πολιτική δύναμη ισοκατανέμεται μεταξύ όλων των πολιτών, η κοινωνία αυτοθεσμιζείται. Αυτό σημαίνει ότι η δημοκρατία θεμελιώνεται στη συνειδητή επιλογή της ατομικής και συλλογικής αυτονομίας από τους πολίτες και επομένως είναι ασύμβατη η θεμελίωση της σε θεϊκά ή μυστικιστικά δόγματα και προκαταλήψεις ή σε κλειστά θεωρητικά συστήματα. Ακόμη συνεπάγεται τέτοιες δομές ώστε όλες οι πολιτικές αποφάσεις (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αναφέρονται στη διαμόρφωση και την εφαρμογή των νόμων) λαμβάνονται από το σώμα των πολιτών συλλογικά και χωρίς αντιπροσώπευση ή όπου αυτό δεν είναι δυνατό με εξουσιοδότηση σε ανακλητούς εντολοδόχους.

Όμως, το να μιλάμε σήμερα για ίση κατανομή της πολιτικής δύναμης χωρίς να την εξαρτάμε από την ίση κατανομή της οικονομικής δύναμης είναι, στην καλύτερη περίπτωση, χωρίς νόημα και στη χειρότερη απατηλό. Δεν είναι επομένως τυχαίο ότι η σημερινή παρακμή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας έχει οδηγήσει πολλούς φιλελεύθερους, σοσιαλδημοκράτες και άλλους να μιλούν για άμεση δημοκρατία, χωρίς όμως να αναφέρονται στο απαραίτητο συμπλήρωμά της: την οικονομική δημοκρατία. Και οικονομική δημοκρατία είναι αδιανόητη χωρίς την απουσία δομών και σχέσεων που ενσωματώνουν την ανισοκατανομή της οικονομικής δύναμης. Αυτό σημαίνει ότι σε μια οικονομική δημοκρατία όλες οι "μακρό"-οικονομικές αποφάσεις, δηλαδή οι αποφάσεις που αφορούν τη γενική διεύθυνση της οικονομίας (συνολικό επίπεδο παραγωγής, κατανάλωσης και επενδύσεων και συνακόλουθες ποσότητες εργασίου και ελεύθερου χρόνου, χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες κτλ) λαμβάνονται από το σώμα των πολιτών συλλογικά και χωρίς αντιπροσώπευση, μολονότι οι "μικρό"-οικονομικές αποφάσεις στο επίπεδο του χώρου εργασίας και του νοικοκυριού λαμβάνονται από τον επιμέρους παραγωγό ή καταναλωτή. Προϋπόθεση επομένως της οικονομικής δημοκρατίας είναι η "δημοτικοποίηση" των μέσων παραγωγής και κατανομής, δηλ. ότι θα πρέπει να περιέλθουν στην συλλογική ιδιοκτησία και έλεγχο του δήμου, του σώματος των πολιτών.

Αλλά, η πολιτική και οικονομική δύναμη δεν είναι οι μόνες μορφές δύναμης και επομένως η πολιτική και η οικονομική δημοκρατία δεν εξασφαλίζουν από μόνες τους μια περιεκτική δημοκρατία. Με άλλα λόγια, μια περιεκτική δημοκρατία είναι αδιανόητη εάν δεν επεκτείνεται στο ευρύτερο κοινωνικό πεδίο για να συμπεριλάβει το χώρο εργασίας, το νοικοκυριό, τον εκπαιδευτικό χώρο και στην πραγματικότητα κάθε οικονομικό ή πολιτισμικό θεσμό που αποτελεί στοιχείο του χώρου αυτού.

Τέλος, η οικολογική δημοκρατία, η κοινωνία δηλαδή που στοχεύει στην εξάλειψη οποιασδήποτε ανθρώπινης προσπάθειας για κυριαρχία πάνω στον φυσικό κόσμο προϋποθέτει ένα θεσμικό πλαίσιο που δημιουργεί τις συνθήκες για μια αρμονική σχέση μεταξύ του φυσικού και του κοινωνικού κόσμου. Με άλλα λόγια, μια δημοκρατική οικολογική προοπτική δεν μπορεί να προχωρήσει πέρα από τις θεσμικές προϋποθέσεις που προσφέρουν τις μεγαλύτερες ελπίδες για μια καλύτερη σχέση του ανθρώπου με τη Φύση. Επομένως, η αντικατάσταση του σημερινού θεσμικού πλαισίου από ένα νέο θεσμικό πλαίσιο περιεκτικής δημοκρατίας συνιστά μόνο την αναγκαία συνθήκη για την οικολογική δημοκρατία. Η επαρκής συνθήκη αναφέρεται στο επίπεδο οικολογικής συνείδησης των πολιτών. Παρόλα' αυτά, θα μπορούσε κανείς εύλογα να περιμένει ότι η ριζοσπαστική αλλαγή στο κυρίαρχο κοινωνικό παράδειγμα που θα ακολουθήσει τη θέσμιση μιας περιεκτικής δημοκρατίας, σε συνδυασμό με τον αποφασιστικό ρόλο που θα παίζει η παιδεία σ' ένα φιλικό προς το περιβάλλον θεσμικό πλαίσιο, θα οδηγήσουν σε μια ριζική αλλαγή της ανθρώπινης συμπεριφοράς προς τη Φύση. Υπάρχουν δηλαδή ισχυροί λόγοι, που αναφέρονται σε όλες τις συνιστώσες της περιεκτικής δημοκρατίας, οι οποίοι μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η σχέση μεταξύ της περιεκτικής δημοκρατίας και της Φύσης θα είναι πολύ πιο αρμονική από τη σχέση που θα μπορούσε ποτέ να επιτευχθεί στην οικονομία της αγοράς, ή στο σοσιαλιστικό κρατισμό.

Τελειώνοντας, με βάση τη προβληματική αυτή, η μόνη ρεαλιστική προσέγγιση σήμερα είναι η δημιουργία ενός μαζικού διεθνούς κινήματος για τη δημιουργία μιας νέας κοινωνίας πέρα από την οικονομία της αγοράς και το έθνος-κράτος, καθώς και τις νέες διεθνικές μορφές κρατικίστικης οργάνωσης που αναδύονται τώρα. Βασική πολιτική στρατηγική του κινήματος αυτού θα ήταν η βαθμιαία ανάπτυξη ενός ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού πολιτών σ' ένα νέο είδος πραγματικά δημοκρατικής πολιτικής (με την κλασική έννοια της πολιτικής) και η παράλληλη μετατόπιση των οικονομικών πόρων/μεσων παραγωγής (εργασία, κεφάλαιο, γη) από την οικονομία της αγοράς σε μια συλλογικά και δημοκρατικά ελεγχόμενη οικονομία. Ο στόχος μιας τέτοιας μεταβατικής στρατηγικής θα πρέπει να είναι η δημιουργία ενός νέου θεσμικού πλαισίου και συστήματος αξιών που, μετά από μια περίοδο έντασης μεταξύ των νέων θεσμών και των παλιών, θα αντικαταστήσει, σε κάποιο σημείο, τόσο την οικονομία της αγοράς και την κρατικίστικη δημοκρατία, όσο και το κοινωνικό παράδειγμα που τις "νομιμοποιεί", με μια περιεκτική δημοκρατία και ένα νέο δημοκρατικό παράδειγμα αντίστοιχα.

Με άλλα λόγια, η Νέα Τάξη δεν μπορεί ν αντιμετωπιστεί με απόπειρες μεταρρύθμισης 'εκ των έσω', ούτε με την οργάνωση 'αντίστασης' εναντίον της. Η Νέα Τάξη εκφράζει μια συστημική αλλαγή και εναντίον ενός συστήματος δεν οργανώνεις αντίσταση αλλά οργανώνεις την ανατροπή του. Κατά τη γνώμη μου, οποιαδήποτε πράξη αντίστασης που δεν αποτελεί ενιαίο τμήμα ενός περιεκτικού πολιτικού προγράμματος με στόχο την συστημική αλλαγή είναι καταδικασμένη σε περιθωριοποίηση. ■

Σημειώσεις:

- 1: βλ. πχ Robert Pollin, "Financial Structures and Egalitarian Economic Policy", *New Left Review*, No. 214 (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1995).
- 2: Karl Polanyi, *The Great Transformation, the Political and Economic Origins of Our Time* (Boston: Beacon Press, 1944/1957, σελ 71
- 3: Polanyi, *The Great Transformation*, σελ. 57.
- 4: Η λογική της οικονομικής ανάπτυξης έχει επαρκώς αναλυθεί τόσο από τη φιλελεύθερη όσο και από τη μαρξιστική προοπτική. Για περαιτέρω ανάλυση από την οικολογική σκοπιά, βλ., π.χ., Michael Jacobs, *The Green Economy* (London: Pluto Press, 1991), σελ. 3-49. Επίσης, το κεφάλαιο με τίτλο "Why Capitalism Needs Growth" [Γιατί ο καπιταλισμός χρειάζεται την οικονομική ανάπτυξη] στο βιβλίο του Richard Douthwaite είναι χρήσιμο, παρά τα γενικότερα μειονεκτήματα του βιβλίου, που οφείλονται κυρίως στην προσέγγιση της βαθιάς οικολογίας που υιοθετεί, Richard Douthwaite, *The Growth Illusion* (Devon, UK: Resurgence, 1992), σελ. 18-32.
- 5: Henry Teune, *Growth* (London: Sage Publications, 1988), σελ. 13.
- 6: Βλ Τ. Φωτόπουλος, *Περιεκτική Δημοκρατία*, Καστανιώτης, 1999, κεφ 1
- 7: Kenwood and Loughheed, *The Growth of the International Economy*, σελ. 185-86.
- 8: Στη Βρετανία για παράδειγμα, τα συνολικά δημοσια έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν κατά 9% μεταξύ 1951 και 1975, ενώ οι συνολικές δημοσιες δαπάνες αυξήθηκαν κατά 29% την ίδια περίοδο, Ian Gough, *The Political Economy of the Welfare State*, πίνακας 5.1, σελ. 77.
- 9: Polanyi, *The Great Transformation*, σελ. 29
- 10: Richard Stubbs and Geoffrey R. D. Underhill, "Global Issues in Historical Perspective" στο *Political Economy and the Changing Global Order* (London: Macmillan, 1994), σελ. 156.
- 11: Nicholas Kristof, *International Herald Tribune*, 16-19 Φεβρ. 1999
- 12: βλ για παραπέρα ανάλυση, Τ. Fotopoulos, 'The First War of the Internationalised Market Economy, Democracy & Nature, Ιούλης 1999
- 13: *Liberation*, 5/6/99
- 14: βλ Ομπσερβερ, 20/6/99
- 15: βλ πχ Κ. Βεργόπουλος, *Ελευθεροτυπία*, 20/6/99
- 16: βλ. πχ Τετα Παπαδοπούλου, 'Ε', 24/6/99
- 17: *Liberation*, 18/6/99
- 18: Τ. Φωτόπουλος, *Περιεκτική Δημοκρατία*, κεφ. 6-7

Νώντας Σκυφτούλης

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΠΟΛΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ. ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΠΡΟΤΑΓΜΑ.

Όταν τελειώνει κάτι πρέπει να έχουμε την τόλμη να το ομολογούμε, γιατί μόνο τότε μπορούμε να πούμε ότι είμαστε έτοιμοι ξανά. Σε αντίθετη περίπτωση, το γνωστό «ήμουν, είμαι και θα είμαι» θα πρόκειται για φάρσα ή για ένα παιχνίδι ρόλων και ο θάνατος από κούραση θα προβάλλει αναπόφευκτος.

Για παράδειγμα, ένα πράγμα το οποίο τελείωσε οριστικά είναι ο συγκεκριμένος αιώνας και μαζί του, η διάσταση μεταξύ γιρονδίνων - γιακωβίνων, μεταξύ αριστεράς - δεξιάς. Όπως αναφέρει κάπου ο Κώστας Παπαϊωάννου και συμφωνούμε απόλυτα, «η αριστερά δεν έχει τίποτα πλέον να κατακτήσει και η δεξιά δεν έχει τίποτα να συντηρήσει».

Το απελευθερωτικό ξέσπασμα των ανθρώπων θάφτηκε από το ίδιο τους το πρόσχημα: την ιδεολογία. Οι αντιστροφές και οι αναντιστοιχίες σημαίνοντος - σημειωμένου, αριστεράς - δεξιάς, μαζί με το αίμα, οδηγούσαν στο τέλος της υπόσχεσης: στην εξουσία. Η οποία ουδέποτε τελικά «απονεκρώνεται».

Είναι αλήθεια ότι εκατομμύρια άνθρωποι πέθαναν σ' αυτή τη διαδικασία, οι λόγοι όμως που τους οδήγησαν εκεί, ήταν οι ίδιοι λόγοι με τους οποίους ζούσαν κιόλας. Γι' αυτό ούτε διαψεύδονται ούτε επιβεβαιώνονται.

Το μόνο ελπιδοφόρο μήνυμα από τη «συντριβή» του μοντερνισμού είναι το γεγονός ότι πλέον οι άνθρωποι δεν είναι διατεθειμένοι να πεθάνουν για καμιά δεξιά και καμιά αριστερά.

Η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται. Όσοσο, ο πόλεμος και ο κάθε πόλεμος, το προαιώνιο αυτό παιχνίδι θα συνεχίσει να υπάρχει όσο υπάρχουν κράτη και οπλικά συστήματα, και αυτή η διαπίστωση δυστυχώς είναι κοινωνικο-ιστορικά επαληθευμένη.

Ο καθένας λοιπόν που σέβεται τον εαυτό του, δεν μπορεί αυτή τη διαπιστωμένη πραγματικότητα ούτε να την «αναιρέσει» ετισθελικά, ούτε βεβαίως και να το ρίξει σ' έναν ατέλειωτο μαραθωνοδρόμιο ειρήνης. Αυτές δεν είναι λύσεις.

Είναι αλήθεια ότι είναι δύσκολο να βρούμε έστω και ένα επιχείρημα προκειμένου να θεμελιώσουμε τη μελλοντολογική μας υπόσχεση στους

«εργαζόμενους» στους «προλετάριους». Φαίνεται όμως να μην το έχει ανάγκη κανένας μας.

Ένα πράγμα είναι βέβαιο και το οποίο θα κάνουμε: Τη ριζοσπαστική κριτική της σύγχρονης καθεστωτικής κυριαρχίας του δημοκρατικού ολοκληρωτισμού και την έκφραση της αντίθεσής μας στον αμερικάνικο νεοϊμπεριαλισμό, σύγχρονο εγγυητή της νέας τάξης ή αλλιώς της νέας κατοχής. Η σαφήνεια των στρατηγών της κυριαρχίας για τη συντριβή των κοινωνικών αντιστάσεων, δεν επιτρέπει τον εφησυχασμό και τη σύγχυση της ιδεολογικής νάρκωσης. Όλη η ενέργεια της κριτικής πρέπει να μεταβάλλεται άμεσα, χωρίς να ξοδεύεται τίποτα στη μεσολάβηση.

Στη Δύση

Η σύγχυση μεταξύ «ιδιωτικών δικαιωμάτων» και «ανθρωπίνων δικαιωμάτων» είναι προφανής και εσκεμμένη. Δεν οφείλεται σε γλωσσική παρέκκλιση, αλλά πρόκειται για γλωσσική επιβολή. Οι λόγοι είναι πολλοί.

Οι κοινωνικοί επιστήμονες αλλά και οι ηγέτες των νεοϊμπεριαλιστικών χωρών της δύσης και κυρίως της Αμερικής έχουν κάνει την απελπιστική διαπίστωση: Η δύση έχει καταρρεύσει.

Αυτή τη στιγμή η ζωή του ανθρώπου της Νέας Τάξης -ιδιαίτερα του αμερικανού πολίτη- δεν έχει κανένα νόημα. Δεν υφίσταται ο λόγος ύπαρξης. Η ψυχασθένεια και η παχυσαρκία, η παχυσαρκία και η ψυχασθένεια είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία των ανθρώπων αυτής της κουρασμένης κοινωνίας. Το κουράγιο τους, είναι η γλυκειά ανάμνηση του θανάτου, μια πράξη που η εξουσία τους το απαγορεύει για ευνόητους λόγους. Οστώσο, οι αποκλεισμένοι αυτοί άνθρωποι εφευρίσκουν τρόπους. Πότε διαλογίζονται το διακτινισμό τους έως ότου περάσει ο κομήτης Χάλλεϋ να τους πάρει μαζί του και να γολιτώσουν από τη δικτατορία του δήθεν ευδαιμονισμού. Άλλοτε πάλι γίνονται θύματα των πάνοπλων νεαρών και μαθητών που δολοφονούν πλέον μαζικά.

Το έγκλημα έστω και στη γενικευμένη μορφή που παρουσιάζεται στις ΗΠΑ δεν είναι νησυχητικό. Ο πανικός βρίσκεται στην παράνοια του εγκλήματος, από το οποίο όσοι ξεφεύγουν γίνονται στόχοι της «μεγάλης των μπάτσων σχολής» ακόμη και για τροχαίες παραβάσεις που προκαλούν.

Αποκλεισμένοι όπως είναι, άγονται και φέρονται στον περίβολο των κατοικιών τους και όσοι δεν αγοράζουν από τοσπιτικό κομπούτερ τους, πηγαίνουν στο πιο κοντινό σούπερ μάρκετ, διαδικασία η οποία θεωρείται «ανθρώπινο δικαίωμα» κατωχυρωμένο από το κράτος, το οποίο ούτε ο τελευταίος κοσσοβάρος υπό το καθεστώς του Μιλόσεβιτς δεν το έχει μάλλον ανάγκη.

Η ιδιωτικοποίηση του ανθρώπου της Νέας τάξης συνέπεσε με τη λησμονιά οποιουδήποτε απαλευθερωτικού αιτήματος. Η ελευθερία η οποία δεν χρησιμοποιείται είναι άνευ νοήματος, γι' αυτό και η πολιτική στις κοινωνίες των ΗΠΑ και της Δ. Ευρώπης είναι μια διαδικασία αχρείαστη, αφού η πραγματικότητα της καθημερινής ζωής δεν ξεπερνά τη μηδαμινότητα. Η απουσία της πολιτικής επικοινωνίας και οποιασδήποτε επικοινωνίας οφείλεται κατά

ένα μεγάλο μέρος στις λέξεις οι οποίες έχουν χάσει το νοηματικό περιεχόμενο και λειτουργούν τελείως συμβολικά.

Η αποικοδόμηση αξιών και σημασιών οδηγούν τις δυτικές κοινωνίες σε πλήρη ανομία και αποσύνθεση. Οι λόγοι που συγκρατούν τους αποκλεισμένους αυτούς ανθρώπους από την πλήρη κατάρευση και το σύστημα από την πλήρη αποδιοργάνωση είναι το άγχος της επιβίωσης και του βιοτικού επιπέδου για τους ανθρώπους και η ρομποκοπική αστυνομία και ο στρατός για το σύστημα. Ο νόμος της «μηδενικής

ανοχής» έρχεται να επιβεβαιώσει τον χαρακτήρα της τάξης που προσπαθούν να επιβάλλουν: τη σιγή νεκροταφείου

Ένα νόημα

Η αγωνιώδης και καταθλιπτική προσπάθεια προκειμένου να βρεθεί ένα νόημα - όρος ύπαρξης για το σύστημα είναι χαρακτηριστική. Αυτός ο τύπος του ανθρώπου που παρήγαγε το καθεστώς δεν μπορεί να αποτελέσει στέρεο υπέδαφος για την εξουσία, η οποία «προβοκάρεται» αντικειμενικά από μια κοινωνία τόσο υποταγμένη και τόσο αδιάφορη. Οκίδυνος να απωλέσει και το ίδιο το κράτος το νόημα της κυριαρχίας του είναι ορατό αδιέξοδο. Δεν αρκεί στην εξουσία η διαχείριση και μόνο των ταξικών και οικονομικών συμφερόντων. Η αλλοτρίωση των εξουσιαστών, η μετατροπή τους δηλαδή από πολιτικούς σε απλούς διαχειριστές έχει ένα όριο. Κάτω από το όριο αυτό η έκπτωσή τους σε απλούς υπαλλήλους θα σήμαινε και την κατάρρευση κάθε δημοκρατικής επίφασης (εκλέγειν - εκλέγεσθαι).

Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στάθηκε σωτήρια για την προσπάθεια της δύσης να βρει ένα νόημα που να πείθει. Ανέλαβαν -στο όνομα του δημοκρατικού ολοκληρωτισμού- την κανονικοποίηση όλου του πλανήτη. Τον ρόλο του ελέγχου των αντιθέσεων, την καταστολή των αντιστάσεων, την οικονομική περικύκλωση. Λίγα είναι αυτά; Αυτά ακριβώς θέλει να πει και ο όρος παγκοσμιοποίηση.

Τα λυτρωτικά, για τον νεοιμπεριαλισμό προσχήματα (Σομαλία, Ιράκ, Γιουγκοσλαβία) τροφοδότησαν τις αποκλεισμένες δυτικές κοινωνίες με νοήματα («πείνα», «ανθρώπινα δικαιώματα», «ειρήνη») και στη συνέχεια, διαμέσου του αίματος, ανατροφοδοτείται με νόημα και η εξουσία και οι καθεστωτικές ομάδες. Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή στη διοίκηση των επιχειρήσεων ως feedback.

Η ενότητα «πνεύματος» ή «εποικοδομήματος» είναι αυτή τη στιγμή η διασφάλιση του ορισμού και της επιβίωσης των καθεστώτων της Δύσης. Ο δημοκρατικός ολοκληρωτισμός και ο συνακόλουθος νεοϊμπεριαλισμός είναι ενιαίος και ταυτόσημος. Οι οικονομικές αντιθέσεις ΕΟΚ - ΗΠΑ - Ν.Α. Ασία είναι φαντασιώσεις αναλυτών οι οποίοι εμμένουν ακόμη στην οικονομίστικη ντετερμινιστική αντίληψη της ιστορίας. Οι συγχωνεύσεις οι αδελφοποιήσεις αλλά και άλλοι τρόποι ρύθμισης του ανταγωνισμού δεν θα επιτρέ-

πουν την εμφάνιση του '29. Η προτεραιότητα των αφεντικών του κόσμου είναι να βρουν το περιεχόμενο της εξουσίας τους. Το κέρδος το θεωρούν δεδομένο.

Αν δηλαδή στο παρελθόν η ITT και η PHILIPS επειδή θίγονταν οικονομικά συμφέροντά τους, οργάνωναν, χρηματοδοτούσαν και συμμετείχανάμεσα και ωμά είτε στην ανατροπή του Αλιέντε είτε στην εγκαθίδρυση στρατιωτικών καθεστώτων, σήμερα, προτεραιότητα έχουν εξωοικονομικοί παράγοντες όπως αυτονομία στο Κόσσοβο, ή συλλήψη των δύο Λίβυων, του Οτσαλάν, του Ρασίνι και του Μιλόσεβιτς. Θέλουν την εικόνα και το θέαμα για τις κοινωνίες πρώτα, και μετά για τις άλλες κοινωνίες που βρίσκονται εκτός των τοιχών.

Ως προς αυτό -στα πλαίσια του ανατροφοδοτούμενου νοήματος- συνηγορούν και διάφορες θεωρίες, που έρχονται στο φως της δημοσιότητας και οι οποίες παράγονται από «εγκέφαλους» του αμερικάνικου καθεστώτος.

Οι θεωρίες αυτές προσπαθούν να θεμελιώσουν την πολεμική στρατιωτική εφαρμογή της στρατηγικής του διεθνούς ελέγχου και της τήρησης των προσχημάτων της νέας τάξης. Ο ψυχροπολέμικός Μπρεζίνσκι θεωρεί ότι ο διεθνής προβληματισμός σήμερα είναι πολιτιστικός και φιλοσοφικός. Ο Σάμιουελ Χαντινκτον θεωρεί ότι η σύγκρουση πολιτισμών είναι αναπόφευκτη! Ενώ ο Φουκουγιάμα, εκτός της ανακοίνωσής του περί του τέλους της ιστορίας, διαπιστώνει ότι το αμεριάνικο μοντέλο έχει επιλύσει ακόμη και πολλά ιστορικά ζητήματα της ταξικής πάλης όσον αφορά τις αντιθέσεις, φέρνοντας σαν παράδειγμα την προνομιακή μεταχείριση των ατόμων με ειδικές ανάγκες!

Η πώση πάλι της ιδεολογίας καθ' εαυτής, τους έδωσε τη δυνατότητα να οικειοποιηθούν και να αφομοιώσουν οποιοδήποτε απελευθερωτικό πρόταγμα που αυτή περιείχε. Ο εμπλουτισμός, των καθεστώτων του δημοκρατικού ολοκληρωτισμού με νοήματα και περιεχόμενα "καινούρια" τους βοήθησε να χτίσουν ένα ισχυρό μέτωπο καθεστωτικών δυνάμεων γνωστό σαν μέτωπο χερσαίων και εναερίων δυνάμεων. Αυτό το μέτωπο απέτυχε στο Κοσσοβο παταγωδώς στο βαθμό που αποκαλύφθηκε και αποκάλυψε το πρόσωπό του: η ανθρωπότητα γνώρισε το πίο αιματοβαμμένο και κυρίως τον πιο ανανδρό ιμπεριαλισμό που πέρασε ποτέ από την ιστορία.

Η μάχη του Κοσσυφοπέδιου 1999 φανέρωσε πλήρως, τους εχθρούς της ελευθερίας και των λαών.

Το μέτωπο

Όλες οι δυνάμεις της παγκόσμιας πλουτοκρατίας και των πολεμικών βιομηχανιών ενώθηκαν για να επιβάλλουν τα "ανθρώπινα δικαιώματα" και την "ευρεία αυτονομία του Κοσσόβου". Κάτω από αυτή την ψευδεπίγραφη σημαία ο Κλίντον με τον Φίτσερ, ο Πάπας με τον Κον Μπετίτ. Εκεί φώλιασαν και οι διάφορες ανθρωπιστικές "μη κυβερνητικές" οργανώσεις, από τις ορνιθολογικές ομάδες μέχρι τις φιλευσπλαχνες κυρίες των αφεντικών. Εκεί έδωσε το πρωτοπόρο -όπως πάντα- παρόν σύσσωμη η Ευρωπαϊκή Αριστερά σ' όλες τις εκδοχές της. Ενδεικτικά και για του λόγου το αληθές:

Ντ' Αλέμα: Γνήσιο τέκνο της μαρξιστικής-λενινιστικής παράδοσης της Ιταλίας. Γνήσιος απόγονος του Γκράμσι, του Τολιάτι και του Μπερλουσκόνι.

Σρέντερ: Σοσιαλδημοκράτης του SPD του πιο ιστορικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος στον κόσμο, του κόμματος που "πλάστηκε" με τα χέρια του Έγκελς τις συμβουλές του Μαρξ και με την πολιτική του Κάουτσκι και του Λήμπναχτ.

Ο εργατικός Μπλερ απόγονος του τρειντιγιουνισμού, βασικής συνιστώσας στη δημιουργία του μαρξισμού.

Η γαλλική αριστεροδεξιά.

Οκλίντον, η πιο προοδευτική έκφραση στην Αμερική, της αμφισβήτησης του '60.

Εκτός από την καθεστωτική αριστερά, ελάμπρυναν με την παρουσία τους το μέτωπο και οι εν δυνάμει αντικαθεστωτικοί.

Οι πράσινοι, το μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία τέτοιας μεταλλαγής μετά την ντομάτα. Ο γνωστός "Κορμοράνος" οι "μολυσμένες θάλασσες", η γνωστή "Καρέτα-Καρέτα" ασφαλώς και θα αισθάνονταν μεγαλύτερες ενόχες, που αποτέλεσαν προσχήματα του πράσινου οικολογικού φασισμού του Φίσερ και των ομοίων του.

Η γκρίνπις της οποίας οι "διαμαρτυρίες" έφτασαν μέχρι τη μια πλευρά της γέφυρας του Νόβι-Σαντ. Άξιος ο μισθός τους. Μπορούν να συνεχίσουν μόνοι τους τις πληκτικές τους πρακτικές.

Οι συνεχιστές του Μάη 68 -αυτής της μεγάλης πολιτικής και πολιτιστικής λύσης του σύγχρονου καπιταλισμού- οι φοιτητές επαναστάσεων συμμετείχαν στο μέτωπο των χερσαίων δυνάμεων για να εκστρατεύσουν "κατά της Ισπανίας του Φράνκο". Οι "αναρχικοί α λα Κον Μπεντιτ" έδωσαν και το τελευταίο άλλοθι στον νεοϊμπεριαλισμό. Ήταν και είναι φανερό ότι ο νεοϊμπεριαλισμός αφομοίωσε πλήρως όλους τους -ισμούς μαζί με τις μελλοντικές τους υποσχέσεις. "Αυτονομία", "Αυτοδιάθεση", "Αυτοδιεύθυνση" είναι τα ηχηρά νοήματα των εξυπνων βομβών για το Κόσσοβο.

Το αδιέξοδο, η βουβαμάρα, η ανυπαρξία πολιτικής θέσης απέναντι στο νεοϊμπεριαλισμό, οδήγησε σε ακινησία όσους "καταναλώνονταν" στις κοινοτυπίες "σέρβοι φασίστες" κοσσοβάρτοι πρόσφυγες", "αμερικάνοι ιμπεριαλιστές".

Καταλυτική δράση, τόσο στην κοινωνική αποσάθρωση της δύσης όσο και στη δυνατότητα επιβολής της κυριαρχίας, είχε και έχει χωρίς αμφιβολία η σύγχρονη τεχνολογία. Τα αποτελέσματά της εκδηλώθηκαν σχετικά γρήγορα: Ρομποτοποίηση, τυποποίηση της λογικής, απόλυτος έλεγχος, απόλυτα αλλοτριωμένη εργασία, κατάργηση της άμεσης επικοινωνίας, ταχύτατοι ρυθμοί. Προνομιακό πεδίο της τεχνολογίας και τώρα και στο παρελθόν υπήρξε ο στρατός. Οι πολεμικές βιομηχανίες δημιούργησαν ένα στρατιωτικό σύμπλεγμα φαινομενικά ασυναγώνιστο.

Αυτή η αντιφατική λειτουργία της τεχνολογίας -κυριολεκτικά μπούμε-ραγκ- έχει γίνει αντιληπτή από τους κατόχους της. Στα πλαίσια αυτά οφείλεται και η αποθάρρυνση από το κράτος του Μπιλ Γκέιτς, του ανθρώπου που βάλθηκε να κάνει "τους χαζούς χαζότερους" και τους πλούσιους πλουσιότερους.

Όπως όμως και να 'χουν τα πράγματα, ένα είναι σίγουρο: Η τεχνολογία του καθεστωτικού νεοϊμπεριαλισμού κάνει τους ναζήδες του '40 να φαντάζονται απλοί πρόσκοποι.

Κι όμως...

Ο παγκόσμιος νεοϊμπεριαλισμός έχει αρκετούς εχθρούς και "ακίνδυνους" και επικίνδυνους" με αποτέλεσμα η πορεία προς την πλήρη καθυποταγή του ανθρώπινου γένους, να είναι και "εύκολη" και "δύσκολη".

Ο πιο ακίνδυνος και ο πιο μη απειλητικός εχθρός του νεοϊμπεριαλισμού είναι το έθνος. Είναι αλήθεια ότι πάρα πολλά έθνη έχουν δαιμονοποιήσει τον δυτικό ολοκληρωτισμό, παρουσιάζοντάς τον μάλιστα σαν το βασικό αίτιο των όποιων αδυναμιών τους. Ενώ αρκετά είναι και τα έθνη που απλώς αντιστέκονται και αντιτίθενται στις επιλογές του παγκοσμιοποιημένου νεοϊμπεριαλισμού. Εδώ η "πολιτιστική", "πολιτική" και οικονομική υπεροχή του δυτικού καθεστώτος είναι αδιαμφισβήτητη. Επίσης στην ίδια υποδεέστερη κατηγορία βρίσκονται και όσοι προσπαθούν να βρουν αντικαθεστωτική ενότητα στο όνομα της ιδέας του "έθνους".

Το έθνος υπήρξε πάντα η πιο ανίσχυρη αιτία κοινωνικής ενότητας. Η πιο χαλαρή μορφή να αισθανθεί το "εγώ" "εμείς" και η πιο σαθρή αμυντικά "πολιτιστική αξία". Το "έθνος" απασχόλησε κυρίως την Ευρώπη για ένα μικρό διάστημα κατά τη διαδικασία δημιουργίας εθνοκρατών- και ποτέ άλλοτε την ιστορία δεν απασχόλησε το ζήτημα αυτό. Την έννοια του εθνοκράτους την εισήγαγε και τη χρησιμοποίησε η αστική τάξη για να κομματιάσει τα φεουδαρχικά "χωράφια" και να αποδιοργανώσει την αριστοκρατία. Πράγμα το οποίο και πέτυχε. Τώρα αν την ευνόησε στην αρχή -ομοιογενοποιημένη αγορά, κεντρική διοίκηση- είναι βέβαιο ότι αργότερα, όσο το κεφάλαιο διεθνοποιούνταν, το εθνοκράτος της έγινε "στενός κορσές". Έκτοτε το "εθνοκράτος" σαν πρόσχημα το εκμεταλλεύτηκαν κι άλλοι.

Στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης η επίκληση του εθνοκράτους είναι ανοησία.

Το "έθνος" σαν ενότητα έχει μηδενικές αντιστάσεις αφού με την πρώτη πίεση "διαλύεται" η ενότητα εξ' ων συνετέθη.

Το επίπεδο κοινωνίας γενικά, το "έθνος", ο "λαός" καθ' εαυτά, δεν απειλούν κανέναν, μπορούν όμως να "πατρονάρουν" τις ισχυρές κοινωνικές αντιπολιτευτικές μειοψηφίες, τη μοναδική απελευθερωτική δυναμική και τη μοναδική "επικίνδυνη" απειλητική κατάσταση.

Όσο οι καθεστωτικοί μηχανισμοί δρουν με βάση τη "μηδενική ανοχή" της απόλυτης ωμής βίας, του απόλυτου ελέγχου και της άγριας εκμετάλλευσης, άλλο τόσο οι ισχυρές κοινωνικές μειοψηφίες θα μετατρέπονται σε "άγρια" αντικαθεστωτικές. Η αμερικάνικη κοινωνία κυρίως, αλλά και η ευρωπαϊκή γνωρίζουν την "άγρια" αυτή "ταξική πάλη" μεταξύ των ανθρώπων που "έχουν" και αυτών που "δεν έχουν". (Λος

Άντζελες). Αυτές όμως οι αντιπολιτευτικές και αντιπολιτικές κατά ένα μεγάλο μέρος μειοψηφίες, μητροπολιτικές και περιφερειακές δίνουν προς το παρόν έναν αγώνα απελπισμένης συνείδησης μάλλον, παρά με συνείδηση της απελπισίας η οποία και δεν θα αργήσει.

Εκείνος που “απουσιάζει” -προς το παρόν- για τη δημιουργία ενός ισχυρού αντικαθεστωτικού κινήματος είναι ο θετικός φονταμενταλισμός που μπορεί να λειτουργήσει μόνο σε παγκόσμιο επίπεδο, ενοποιώντας την αντιπολίτευση όχι σε μακρο-οράματα, αλλά στην πολιτική αντίθεση: Καθεστωτικός ολοκληρωτισμός ή ελευθερία. Η μνήμη, το φανταστικό, η δυνατότητα επινοήσεως και διαύγασης, σχεδόν αφανίστηκαν από τη Δύση, αφού με τον μοντερνισμό και τα φενακισμένα του σχήματα κάθησαν και τα ζωτικά για τον άνθρωπο στοιχεία.

Το “μεγάλο άλμα” των καπιταλιστικών κοινωνιών έγινε στο κενό. Η τεχνολογία “σήκωσε” κυριολεκτικά τις δυτικές κοινωνίες και τις πήγε από το ένα σημείο στο άλλο, αφαιρώντας το χρόνο εμπειρία και βιώματος. Το παρόν ανεξαρτητοποιήθηκε από το μέλλον και το παρελθόν. Έπαψε το παρόν να είναι μια στιγμή του μέλλοντος, πράγμα το οποίο στην ουσία καταργεί τον “κοινωνικοϊστορικό χαρακτήρα” της κοινωνίας “αντικειμενοποιώντας” και “πραγματοποιώντας” το άτομο. Οι δυτικές κοινωνίες -φανταστικά και εν μέρει πραγματικά- “διαλύθηκαν” ακριβώς γι 'αυτό το λόγο.

Ο θετικός φονταμενταλισμός μπορεί να “επαναφέρει” από το μέλλον όμως, νοήματα ικανά και επαρκή, προκειμένου να λειτουργήσει ως ενοποιητικός παράγοντας.

Ταυτόχρονα δεν χρειάζεται το παρελθόν για να το επαναλάβει, παρά μόνο για να μπορεί να στηριχθεί και να στηρίξει την ιστορική συνέχεια της κριτικής.

Με άλλα λόγια, ο φονταμενταλισμός ή θα λειτουργήσει και στη μεταμοντέρνα περίοδο που ζούμε, ή θα χαθεί σαν ακίνδυνος και τελείως μεταφυσικός. Η ριζική άρνηση του σημερινού καθεστωτικού πλαισίου είναι και πρέπει να είναι η βάση του σύγχρονου φονταμενταλισμού.

Δε χρειάζεται να διευκρινίσουμε περισσότερο ότι με τον όρο φονταμενταλισμό εννοούμε την παραδοσιακή καθαρή - χωρίς την παρέμβαση της ιδεολογίας- αντίθεση μεταξύ αφεντικών- δούλων, δεσποτισμού -ελευθερίας.

Ο περιβόητος θρησκευτικός φονταμενταλισμός θεωρούμε ότι είναι ανύπαρκτος, αφού δεν υπάρχει ούτε ένας άνθρωπος στον πλανήτη που να “πιστεύει στο θεό”. Πεισσότερο σαν πρόφαση χρησιμοποιείται απ' όποιους κι αν χρησιμοποιείται. Θα ήταν παράλογο να βάζουμε ζήτημα σε μια τελειωμένη υπόθεση για την αθρωπότητα: ΤΗ ΘΕΟΚΡΑΤΙΑ. (Ο Χριστόδουλος ασφαλώς και δεν είναι ο πιο “πιστός” Έλληνας, παρόλο που ηγείται των “πιστών”).

Τελειώνοντας τη διευκρίνιση, ισχυρές μειοψηφικές τάσεις που κατόρθωσαν να λειτουργούν με θεσμιζόμενο — και όχι θεσμιζόμενο — φονταμενταλισμό και είναι πολιτικά κατά κράτος κερδισμένοι και στις δύο περιόδους

(μοντέρνο, μεταμοντέρνο), είναι για παράδειγμα τόσο οι Ζαπατίστας όσο και η 17N. Παρόλες τις αντιρρήσεις που μπορεί να έχει κάποιος, αυτό είναι αληθές. Αντίστοιχα παραδείγματα στην “παλαιά” εποχή και σε πιο μαζικότερες εκδοχές υπήρξαν η σοσιαλδημοκρατία της πρώτης δεκαετίας του αιώνα (1914) και η CNT-FAI.

...ΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΠΡΟΤΑΓΜΑ ΞΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ

Πολλοί ρωτούν κρυφά τον εαυτό τους: είναι δυνατόν να γίνει σήμερα επανάσταση; Ή ξαναρωτούν: τί περίοδος είναι αυτή που περνάμε, προεπαναστατική, επαναστατική ή μήπως βρισκόμαστε σε μια κατάσταση στασιμότητας;

Άλλοι πάλι έχουν απαντήσει κι έχουν βγάλει το συμπέρασμα: επανάσταση πλέον δεν γίνεται, σαφώς επηρεασμένοι από τη συμμετοχή της λογικής τους στον κυρίαρχο ρεαλιστικό διάλογο. Όμως αρκετοί άνθρωποι ή μάλλον οι περισσότεροι, δεν “ρωτούν” τους εαυτούς τους και δεν “σκέπτονται” τίποτα απ’ όλα αυτά. Κι αυτοί οι άνθρωποι είναι που μας ενδιαφέρουν, γιατί τον τελευταίο καιρό απέδειξαν ορισμένα πράγματα, τουλάχιστον στον τομέα της αφύπνισης, στις μεγάλες διαδηλώσεις και σ’ αυτή τη “ρεφορμιστική ενότητα” που επέδειξε ο ελληνικός λαός ενάντια στη νεοϊμπεριαλιστική επιδρομή. Κι ως συνήθως οι “επαγγελματίες επαναστάτες” ακολουθούσαν γκρινιάζοντας για τις σημαίες, τον χαρακτήρα των εκδηλώσεων και για άλλα σαφώς μη αποδεκτά πράγματα για τους ανθρώπους της ελευθερίας, όπως ο λίγος εθνικισμός ή ο πολύς αδελφοσερβισμός. Δεν είχαν καμιά άλλη δυνατότητα απ’ το να γκρινιάζουν. Η αποτυχία και η απουσία θέσης για τα τεκταινόμενα ήταν πασιφανής. Σε τελευταία ανάλυση η θέση τους περιορίζονταν στο αναμύσημα της γνωστής θέσης των αμερικάνων: και οι μειονότητες έχουν δικαιώματα και η σερβική ομοσπονδία να μη διαμελιστεί. Εκ παραλλήλου αναμασούσαν και την παλιά λενινιστική πρόταση περί βαλκανικής σοσιαλιστικής ομοσπονδίας, λες και δεν ήταν βαλκανική σοσιαλιστική ομοσπονδία, λενινιστικότητας μάλιστα έμπνευσης η Γιουγκοσλαβία του Τίτο ή του Μιλόσεβιτς.

Οι πιο έξυπνοι απ’ αυτούς τους ιδεολόγους προχώρησαν πιο πέρα. Αφού δεν υπάρχουν –λένε– “αντικειμενικές συνθήκες” ας κάνουμε ό,τι μπορούμε για να υπάρξουμε, μέχρι να έρθει η ώρα. Ξεκινούν όμως ότι οι ώρες όταν έρχονται, δεν ρωτούν κανένα. Έλεγε κάποτε ο Ορτέγκα, ότι αφού είχε διαλυθεί και η τελευταία οργάνωση των σαντινίστας, τότε ξέσπασε η επανάσταση. Όμως αυτοί είχαν ήδη δημιουργήσει την απειλή και το να ξαναοργανωθούν δεν ήταν καθόλου δύσκολο.

Εκεί βρίσκεται η ουσία της συμμετοχής μας στην προοπτική της ανατροπής. Να δημιουργήσουμε εμείς την απειλή και το αίτημα της απελευθέρωσης, **ανεξάρτητα** (εδώ η λέξη έχει μεγάλη σημασία) απ’ το δρόμο που ακολουθούν οι κυρίαρχες κοινωνικές και πολιτικές ομάδες. Για ποιά επαναστατική ανατροπή μιλάμε όμως; Γι’ αυτήν που θα έχει χαρακτηριστικά και περιεχόμενο που γνωρίσαμε στο παρελθόν με τη σοσιαλδημοκρατία και τον λενινισμό; Μήπως πρόκειται για μέσα και σκοπούς που παραπέμπουν στο

1871, στο 1905, στο 1917, στο 1936; Εδώ θ' απαντήσουμε σαφέστατα μ' ένα μεγάλο όχι.

Αυτό το οποίο όμως εμείς θεωρούμε σκόπιμο και το οποίο προέχει είναι να προκαλέσουμε ένα γενικευμένο διαφωτισμό πάνω στη δημιουργία ενός απειλητικού επαναστατικού κινήματος.

Ο παγκοσμιοποιημένος νεο-ιμπεριαλισμός προκάλεσε ανοιχτά εν είδει μπράβου — όπως λέει ο Τσόμσκι — την κοινωνία. Ας μην κάνουμε πάλι ότι δεν καταλαβαίνουμε. Ο θετικός αντικαθεστωτικός φονταμενταλισμός είναι αυτή τη στιγμή μια διέξοδος ως προς τη δημιουργία της σκέψης στο κυρίαρχο καθεστώς.

Να τι προτείνουμε:

1) Να κυριέξουμε τον πόλεμο ενάντια στον επικυρίαρχο αμερικάνικο νεο-ιμπεριαλισμό με διάρκεια και αδιάκοπα. Η θεωρητική και πρακτική αντίθεσή μας στο παγκοσμιοποιημένο σήμερα καθεστώς κυριαρχίας πρέπει να αποτελεί για τους επαναστάτες το πρώτο καθήκον. Ας μη συγχέουμε τον φρενακισμένο αντιιμπεριαλισμό της ψυχροπολεμικής περιόδου με τη σημερινή περίοδο γιατί τότε θα είμαστε εμείς εκείνοι που μένουν προσκολλημένοι στο παρελθόν.

Το αμερικανικό κράτος, θέλοντας να δώσει νόημα στην ήδη αποσασθρωμένη αμερικανική κοινωνία, πουλάει προστασία σ' όλο τον κόσμο, δικάζει, εκτελεί, λειτουργεί ως εγγυητής της νομιμότητας της εκμετάλλευσης των κανόνων του παιχνιδιού, του μεσολαβητή της ίδιας μας της ζωής. Δεν πρέπει να αποδεχτούμε μοιρολατρικά αυτή την κατάσταση, την οποία πρέπει να ονομάσουμε αν είμαστε ειλικρινά νέα κατοχή.

2) Ριζική άρνηση του σύγχρονου καθεστωτικού πλαισίου και δημιουργία μιας άλλης πραγματικότητας.

Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι δυνατό να συμμετέχουμε σ' ένα προκαθορισμένο "παχνίδι" διαλόγου με την εξουσία για τα ζητήματα που τίθενται και απορρέουν από τη διαχείριση του καπιταλισμού. (Αν πέσει ή δεν πέσει ο πληθωρισμός, αν το τάδε ζήτημα ή το δήνα απαιτούν αυτή ή εκείνη τη λύση). Σ' αυτή την περίπτωση η παγερή μας αδιαφορία συνίσταται στην προώθηση των δικών μας γενικότερων επιλογών.

Η δημιουργία μιας άλλης πραγματικότητας εδώ και τώρα, όπου η αλληλεγγύη, η καθημερινότητα, η κοινωνική ζωή, δε θα είναι σχήματα λόγου, αλλά προβλήματα προς επίλυση. Δικά μας προβλήματα. Εδώ βρίσκεται και η ουσία της σύγχρονης επανάστασης, στη δημιουργία δηλαδή μιας νέας πραγματικότητας εδώ και τώρα και στην αποσάθρωση- αποδιοργάνωση του συστήματος.

3) Υιοθέτηση της προτεραιότητας των παραγωγικών τάξεων εργατών, αγροτών, τριτογενών εργαζομένων. Δεν είναι δυνατόν να έχει γνώμη ο κάθε ενταγμένος στην κοινωνία του θεάματος και να μην έχουν αυτοί που στηρίζουν με την εργασία τους όλη την κοινωνία.

Τα αφεντικά είναι πάντα αφεντικά και οι δούλοι είναι πάντα δούλοι. Η καθαρή αυτή θέση θα μας βοηθήσει στην αποσαφήνιση πολλών ρόλων που η αντεστραμμένη πραγματικότητα παράγει.

Η συμμετοχή μας στους αγώνες των εργαζομένων μπορεί και πρέπει να

έχει τη λογική της εξώθησης στη σύγκρουση και στη νίκη. Γιατί η νίκη δημιουργεί τη δυνατότητα και καλλιεργεί και ενισχύει τη συλλογική συνείδηση. Η αφαίρεση του εισοδήματος των εργαζομένων, η αρπαγή παραδοσιακών δικαιωμάτων, η ασφάλιση, το κράτος πρόνοιας (εδώ παίζονται πολλά), ως και η περιθωριοποίηση των παραγωγικών τάξεων, δεν μπορούν όλα αυτά να μην είναι στοιχεία του επαναστατικού κινήματος.

4) Κατάρρηση ή περιορισμός της τεχνολογίας.

Αν ο εργάτης ένιωθε έξω από τον εαυτό του μέσα στην εργασία και μέσα στον εαυτό του έξω από την εργασία, ήταν βέβαιο ότι είχε υποστεί τη σχετική αλλοτρίωση της βιομηχανοποιημένης παραγωγής. Η σύγχρονη τεχνολογία εγγυάται την απόλυτη αλλοτρίωση δημιουργώντας την πανίσχυρη στρατιωτική εξουσία από τη μια, και ένα χώρο τελείως μα τελείως αποκλεισμένων και υποταγμένων ανθρώπων από την άλλη.

5) Συνειδητή απουσία οποιασδήποτε μελλοντολογικής υπόσχεσης.

Όλα τα οράματα οδήγησαν στο κράτος, στην εξουσία. Μόλις η εξουσία το αντιλήφθηκε αυτό — και δεν άργησε — το αφομοίωσε με μιας. Το σοσιαλδημοκρατικό όραμα του κομμουνισμού, διαμέσου της αποκέντρωσης του κράτους, κατέληξε στην ολοκληρωτική εξουσία με ιδεολογικό μάλιστα περιεχόμενο. Δε μιλάμε φυσικά για την άλλη σοσιαλδημοκρατία του Μπερνστάιν κ.τ.λ. που ενίσχυσε και διαμόρφωσε το σύγχρονο καπιταλισμό.

Το όραμα του Πανεκούκ και των εργατικών συμβουλίων έμεινε στα χαρτιά, όχι μόνο γιατί ο κομμουνιστής... (σελ.25) και αντιεξουσιαστής ταυτόχρονα ονειρευόταν μια κοινωνία-εργοτάξιο, αλλά και γιατί η συμμετοχή των εργατών τόσο στον έλεγχο όσο και στη διεύθυνση, ακόμη και στη συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη, πραγματοποιήθηκε από το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα.

Η αναρχική εκδοχή δεν οδήγησε στον αντιεξουσιαστικό σοσιαλισμό αλλά ή στο τίποτα ή στο Φράνκο. Η συντρόφισσα Μοντσενύ σε μια τελευταία της συνέντευξη στα 80 της χρόνια ομολόγησε: "Τώρα που το ξανασκέφτομαι, έπρεπε να είχαμε πάρει την εξουσία". Είναι όμως αργά τώρα συντρόφισσα.

Το φιάσκο του Μάη του '68 νομίζω ότι είναι γνωστό σε όλους σας. Το αμφισβητισιακό κίνημα απεγκλώβισε τον σύγχρονο καπιταλισμό δίνοντας ένα περιεχόμενο ανοίγματος σ' ένα σύστημα που φαινόταν να κλείνει τον κύκλο του. Η απάτη του οικολογικού κινήματος αλλά και οι σύγχρονοι διαχειριστές του πιο άγριου καπιταλισμού είναι παράγωγα του Μάη - Ιούνη (όπως λένε πολλοί) του '68.

Δεν είναι μόνο το γεγονός ότο όλα τα οράματα, όλες οι μελλοντολογικές υποσχέσεις κατέληξαν σε φιάσκο. Είναι και ένα άλλο ζήτημα αρχής. Δεν είναι δυνατό να λειτουργήσουμε ως μεσίες λυτρώνοντας τους ανθρώπους

από την κόλαση. Και αν θέλαμε να λειτουργήσουμε έτσι, κανένας μα κανένας δε θα μας άκουγε. Το παραμύθι της “συνείδησης που επεμβαίνει απέξω” έπεσε και μαζί μ’ αυτό και το σύστημα ιδεολογίας που το στήριξε. Η ιδεολογία ως μηχανισμός ελέγχου και αυτοελέγχου του ατόμου πέθανε οριστικά. Δεν είναι δυνατόν πλέον να υποσχεθούμε σε κανέναν τον παράδεισο με το πιλάφι. Οι άνθρωποι, όλοι οι άνθρωποι, έχουν την απαιτούμενη ευφρία, την απαιτούμενη συνείδηση να δημιουργήσουν από που επιθυμούν την κατάλληλη στιγμή. Από αυτή την άποψη οι “επαναστάτες ιδεολόγοι” ας αποδεσμεύσουν τους ανθρώπους στις όποιες επιλογές τους.

Εδώ βρίσκεται ο σύγχρονος μηδενισμός. Δεν υπάρχει αύριο. Το σήμερα καθορίζει το αύριο, δηλαδή το διευρυμένο τώρα. Και αν κάποιος υποταγμένος σας ρωτήσει: “Ωραία, μετά τι κάνουμε;” Μπορούμε ευθαρσώς να του πούμε δυο πράγματα: 1ον) ότι οι άνθρωποι που θα υπάρχουν και αύριο είναι ικανοί να αποφασίσουν και 2ον) εσύ μάλλον φιλαράκο είσαι χθεσινός.

6) Άλλο μέγα ερώτημα επίσης είναι το πώς, ο τρόπος.

Και επειδή η τροπικότητα πολλές φορές καθορίζει ακόμη και το περιεχόμενο, η απάντηση είναι επιβεβλημένη αν θέλουμε τουλάχιστον να μην είμαστε απατεώνες. Αφού αυτά που θέλουμε είναι άκρως επαναστατικά και οι απαιτήσεις μας μεγάλες, τότε θα πρέπει να βάλουμε στον εαυτό μας το δίλλημα: είμαστε ή δεν είμαστε; Ο δρόμος είναι δύσκολος, όταν μιλάμε για επαναστατικό ισχυρό κίνημα. Αυτό σημαίνει δυνατότητα και δυνατότητα σημαίνει ατομική και συλλογική συγκρότηση. Η νέα οργάνωση πρέπει να μπορεί. Το σχέδιο απελευθέρωση δεν μπορεί σήμερα να στηρίζεται σε “υποκείμενα” με τους συνακόλουθους ρόλους αλλά και σε άτομα και σε σχέσεις ατόμων. Εδώ δε θα επεκταθούμε για πολλούς λόγους. Όμως καλό είναι να διερευνήσουμε ότι αυτό που μας ενδιαφέρει είναι η χαρά της νίκης και ΔΕΝ μας ενδιαφέρουν ούτε οι ρόλοι της “αγωνιστικής πανούκλας”, ούτε καν βέβαια οι θεσμιζόμενοι ρόλοι των ανόητων ιδεολόγων που παίζουν την “επανάσταση” χωρίς κανένα μα κανένα κόστος. ^{Αυτό} ~~Από~~ που ήμουν θα αναδυθεί” ας είναι η τελευταία φράση προς το παρόν. ■

Πρωτομαγιά 1999

ΠΟΛΕΜΑΜΕ

**Τον παλιό κόσμο
του πατριωτισμού και
του εθνικισμού**

**Το νέο κόσμο
της νατοϊκής αυτοκρατορίας
του κεφαλαίου**

**Ο πόλεμος των αφεντικών
της νέας τάξης περνάει από
το λιμάνι της Θεσσαλονίκης.**

Να τον σταματήσουμε!

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ:

1η Μάη, Άγαλμα Βενιζέλου, 10πμ

ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ

Αφίσσα που κυκλοφόρησε στη Θεσ/νίκη την Πρωτομαγιά του '99

ΜΑΣ ΘΕΛΟΥΝ ΟΛΟΥΣ ΟΜΗΡΟΥΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΕΝΟΥΣ

*Οι αμερικάνοι επικυρίαρχοι και
οι ευρωπαίοι συνεταίροι τους
βομβαρδίζουν την αξιοπρέπεια
κάθε ελεύθερου ανθρώπου*

ΕΝΑΝΤΙΑ
*στη δικτατορία του κεφαλαίου
και την εθνικιστική βαρβαρότητα*

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Αναρχική πρωτοβουλία

Αφίσα που κυκλοφόρησε στη Θεσ/νίκη με την έναρξη των βομβαρδισμών στη Γιουγκοσλαβία

ΠΟΛΕΜΑΜΕ

τον παλιό κόσμο
του πατριωτισμού και
του εθνικισμού
το νέο κόσμο της ΝΑΤΟϊκής
αυτοκρατορίας του κεφάλαιου

Ο πόλεμος των αφεντικών
της νέας τάξης περνάει
από τη Θεσσαλονίκη.

Να τον σταματήσουμε!

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ: 1η Μάη,
Άγαλμα Βενιζέλου, 10πμ

ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ

Δεξιά: Τετρασέλιδο που μοιράστηκε στη Θεσ/νίκη σε όλες τις αντιπολεμικές παρεμβάσεις της Πρωτοβουλίας, σε συνοικίες και στο λιμάνι

ΠΟΛΕΜΑΜΕ

..ΤΟ ΝΕΟ ΚΟΣΜΟ

ΤΗΣ ΝΑΤΟΪΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Μετά την κατάρρευση της κομμουνιστικής γραφειοκρατίας και τη διάσπαση της ΕΣΣΔ ο διπολισμός ως πρόταγμα τρόμου και ως επιλογή του κεφαλαίου για «ανάπτυξη μέσα από την οριακή σύγκρουση», έδωσε τη θέση του στο απο-ιδεολογικοποιημένο εφεύρημα της Δύσης που βάφτισε τη νέα πραγματικότητα σε παγκόσμια νέα τάξη.

Ας σημειώσουμε εδώ πως αυτοί που αναπολούν την παλιά “ισορροπία” δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να αλληθωρίζουν μπροστά στην μία έκβασή του διπολισμού, που είναι η σημερινή παγκόσμια κατάσταση, διότι η άλλη θα ήταν ο πυρηνικός όλεθρος.

Έτσι αυτό που λειτουργεί εδώ και δέκα χρόνια είναι η επιδρομή των νικητών σ'ολόκληρο τον πλανήτη και ιδιαίτερα στην σφαίρα επιρροής της πρώην ΕΣΣΔ, έχοντας ως πολιορκητικό κριό την αρχή “τα πάντα μπορούν να κατακτηθούν αν τα πάντα μπορούν ν' αγορασθούν”.

Ο φονταμενταλισμός της αγοράς και η ανοησία της ενοποίησής της δημιούργησε αμέσως το αντίρροπό της. Η Αφρική και τα 2/3 της Ασίας ούτως ή άλλως ήταν και είναι έξω από κάθε λογική της αγοράς. Η Λατινική Αμερική και η πλειοψηφία των χωρών του πρώην Ανατολικού Μπλοκ αδυ-

νατούν εκ των πραγμάτων να ακολουθήσουν

τη δυναμική του καπιταλισμού. Έτσι, αλλού αναδύεται ο θρησκευτικός κι εθνικιστικός φονταμενταλισμός και αλλού κράτη-μαφίες που στην πρώτη ευκαιρία καταφεύγουν στην άμυνα του έθνους-κράτους, προκειμένου να περισώσουν ό,τι μπορούν (σε κυριαρχία) από το “διεθνισμό” της αγοράς.

Μπροστά σ' αυτή την επισφαλή πραγματικότητα, που αν μη τι άλλο δείχνει ότι η αγορά βασιλεύει αλλά δεν κυβερνά, η απάντηση της Δύσης δεν ήταν άλλη από το στρατιωτικό βραχίονα του κεφαλαίου και των πολυεθνικών: το ΝΑΤΟ.

Η νέα δομή του, που υπογράφηκε στις 23 Απρίλη, δεν είναι παρά η νέα μορφή τρόμου που επιβάλλει η Δύση σ' όλο τον πλανήτη, καθώς αυτοαναγορεύεται σε εγγυητή και προστάτη της παγκοσμιοποίησης των συμφερόντων της. Η φενάκη της αγοράς, με τις δεδομένες εσωτερικές της αντιθέσεις συμφερόντων, δημιουργεί ένα γόρδιο δεσμό που αφορά το εξωτερικό της, δηλαδή τα 2/3 του πλανήτη. Αυτό το γόρδιο δεσμό ανέλαβε να λύσει η σπάθη του NATO, είτε ως απειλή είτε ως πραγματικότητα.

Έτσι, η διπολική αντίθεση της "αυτοκρατορίας του κακού" προς την "διεφθαρμένη Δύση" υποκαταστάθηκε από τα "ανθρώπινα δικαιώματα". Αν κάτι διαφοροποιεί το παρελθόν απ' το παρόν, είναι η ευρύτητα κι η ελαστικότητα που τα τελευταία παρέχουν ως πρόσχημα στους κυρίαρχους, προκειμένου να επέμβουν ή να προκαλέσουν ένταση σε περιοχές στρατηγικών συμφερόντων.

Εδώ οι ρόλοι χάνουν τη σταθερότητά τους.

Στην εποχή του άκαμπτου διπολισμού, η ακαμψία των ρόλων οριζόταν από το μοντέλο κοινωνικής κυριαρχίας (ρώσσιου ή αμερικάνικου τύπου) που επέβαλε η ένταξη στο ένα ή το άλλο μπλοκ. Κι αν το μοντέλο στερούνταν κοινωνικής βάσης, την ένταξη την αναλάμβαναν στρατιωτικά καθεστώτα (Λ. Αμερική, Αφρική, Ασία...). Απ' το '50 μέχρι τα τέλη του '80, αυτοί οι ρόλοι δημιούργησαν τις περιφερειακές συγκρούσεις στον "τρίτο κόσμο" και την φρενίτιδα του πυρηνικού εξοπλισμού των δύο υπερδυνάμεων.

Εδώ και δέκα χρόνια, με την κατάρρευση και διάλυση της ΕΣΣΔ, η ακαμψία των ρόλων χάνει το νόημά της και οι περιφερειακές συγκρούσεις του διπολισμού μετατρέπονται σε περιφερειακές συγκρούσεις της νέας τάξης πραγμάτων. Η ελαστικοποίηση των κοινωνιών, προκειμένου να επιδράμει η αγορά, απαιτεί εξίσου εύκαμπτα κι ελαστικά προσχήματα εφόδου. Έτσι, τα ανθρώπινα δικαιώματα έρχονται να συμπληρώσουν το εξίσου ελαστικό πρόσχημα του "πολέμου κατά της τρομοκρατίας", που αφορά είτε πρόσωπα, είτε λαούς ολόκληρους. Η εναλλαγή και η απόδοση ρόλων στο ποιός παίζει ποιον και μέχρι πότε, καθορίζεται απ' το που τον ρίχνει η πλάστιγγα των συμφερόντων τους.

...ΤΟΝ ΠΑΛΙΟ ΚΟΣΜΟ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ

Στα Βαλκάνια, οι μετακινήσεις λαών και οι εποικισμοί ήταν αποτέλεσμα της πολιτικής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που ως πρόβλημα δεν το «έλυσε» ούτε ο πρώτος ούτε ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος. Το πάγωσε ο διπολισμός. Η νέα τάξη της Δύσης το αναθέρμανε προκειμένου να μοιράσει νέους ρόλους. Έτσι, η επιδρομή των ευρωπαίων, με πρωτοπόρο τη Γερμανία, έδωσε το έναυσμα.

Η επιλογή δεν ήταν τυχαία. Η Γιουγκοσλαβία διέθετε την πιο ισχυρή στρατιωτική μηχανή των Βαλκανίων. Η διάλυσή της θα σήμαινε τον έλεγχο ολόκληρης της περιοχής, από την Αδριατική μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα. Η προοπτική της διάλυσης άνοιξε τους ασκούς του Αιόλου, δίνοντας πεδίο στην ανάπτυξη ιδιαιτέρων συμφερόντων, τα οποία δεν άργησαν να πάρουν

τη μορφή εθνικής εκκαθάρισης ανάμεσα σε Κροάτες, Σλοβένους και Σέρβους. Όλοι μαζί φρόντισαν να ισοπεδώσουν τη Βοσνία, το τελευταίο ανάχωμα της πολυπολιτισμικής συνύπαρξης στο εσωτερικό της Γιουγκοσλαβίας.

Ο σέρβικος μεγαλοϊδεατισμός, τον οποίο εξέφρασε ο Μιλόσεβιτς, κατέληξε στο Κόσοβο. Ένα καθεστώς στο οποίο οι ημέτεροι και το συγγενολόι κατείχε την πολιτική, οικονομική και στρατιωτική εξουσία, έδειχνε αποφασισμένο να μη δεχτεί άλλο πλήγμα. Έτσι, ο στρατός και η αστυνομία αναλαμβάνουν την εθνική εκκαθάριση του Κοσσυφοπεδίου.

Αυτό ήταν αρκετό για τις ΗΠΑ, που ήρθαν να πάρουν την πρωτοκαθεδρία στα Βαλκάνια. Με το άρμα του NATO, βάλλουν κατά της Σερβίας, προκειμένου να δημιουργήσουν μια επιχειρησιακή εξέδρα στο κέντρο των Βαλκανίων, αποκαθιστώντας ταυτόχρονα και τις ισορροπίες στο εσωτερικό της συμμαχίας. Την ισορροπία δηλαδή που επιβάλλει η πυραμιδική σχέση δύναμης και συμφερόντων μεταξύ των συμμάχων, στην κορυφή της οποίας ο αμερικάνος καίσαρας παραμένει αδιαμφισβήτητος.

Απ' την άλλη πλευρά του Κοσσυφοπεδίου, προβάλλει ο UCK, του οποίου η γέννηση και η δομή δεν έχουν να κάνουν με κανενός είδους λαϊκό αντάρτικο. Η κοινωνική του βάση αποτελείται από μισθοφόρους επικεφαλής και βίαια επιστρατευμένους Κοσσοβάρους (προφανώς οι αφελείς δεν λείπουν) και η οικονομική του βάση στηρίζεται στα ναρκωδολλάρια και στο NATOϊκό (ιδιαίτερα αμερικάνικο) ταμείο - οι αφελείς κι εδώ δεν υπολείπονται. Ο UCK όχι μόνο δεν δίνει δεκάρα για τους πρόσφυγες, αλλά φροντίζει να καρπώνεται το μεγαλύτερο και καλύτερο μέρος της "ανθρωπιστικής βοήθειας" στο όνομα του "ιερού σκοπού".

Στη μέση αυτής της σύγκρουσης, στα καταφύγια και στα στρατόπεδα των προσφύγων, η τραγωδία και η καταστροφή Σέρβων και Κοσσοβάρων Αλβανών. Και όλα αυτά πέρα από την ταπείνωση του Μιλόσεβιτς ή το συμβιβασμό του με το NATO. Τόσο ο πόλεμος όσο και η ειρήνη ανάμεσα στο παρελθόν που εκπροσωπεί ο μικροηγεμόνας της Σερβίας και στο παρόν που εκπροσωπεί η NATOϊκή αυτοκρατορία κάθονται ήδη βαρειά στο σβέρκο των λαών της περιοχής.

Πρώτα η ισοπέδωση και μετά η ανοικοδόμηση. Οι μαυραγορίτες του νέου σχεδίου Μάρσαλ για τα Βαλκάνια κάνουν ήδη τους προγραμματισμούς τους. Κι όταν αυτό συμβεί, αυτοί που σήμερα γεμίζουν τις γέφυρες

και τις πλατείες ενάντια στους ΝΑΤΟϊκούς βομβαρδισμούς, θα κληθούν να απαντήσουν στους οικονομικούς βομβαρδισμούς των πολυεθνικών και της αγοράς.

ΑΝΤΙΑΜΕΡΙΚΑΝΙΣΜΟΣ: ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟ ΑΝΑΧΩΜΑ Ή ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟ ΠΡΟΤΑΓΜΑ;

Ο αντιαμερικανισμός εκφράστηκε με αρκετό δυναμισμό με την έναρξη των βομβαρδισμών στο Κόσοβο και τη Σερβία και με μοναδικό τρόπο στην Ελλάδα, όπου έχει τις ρίζες του στις συνθήκες που διαμορφώθηκαν απ' το μετεμφυλιακό καθεστώς και τη χούντα και κράτησε ως συσπειρωτικός πολος, κυρίως για την αριστερά, μέχρι την καραμανλική περίοδο.

Η στειρότητά του φάνηκε όταν έγινε κυβέρνηση και η μονολιθικότητά του από την αναμονή της «σοβιετικής αρκούδας».

Σήμερα, που οι αυταπάτες του άλλου πόλου -όπου στο παρελθόν μπορούσες να ενταχτείς ή να αλληθωρίζεις- δεν υπάρχουν, ο αντιαμερικανισμός εύκολα μπορεί να οδηγηθεί στην εφεδρεία των αυταπατών, στο έσχατο καταφύγιό τους, στον πατριωτισμό, με όλες τις εκδοχές του.

Αν η αμερικάνικη ηγεμονία δεν ειδωθεί ως σύμπλεγμα σχέσεων της παγκόσμιας κυριαρχίας και ως αιχμή του δόρατος και πολιορκητικός κριός των πλανητικών συμφερόντων του κεφαλαίου, ο αντιαμερικανισμός κινδυνεύει να καταντήσει γελοιογραφία με τραγικές συνέπειες. Αν δεν πάρει τη μορφή της γενικευμένης αντίστασης κατά της εκμετάλλευσης -κάτι που εκ των πραγμάτων παρέχει η πλανητική της διάσταση- τότε θα εκπέσει σε αλλοπρόσαλλη συμμαχία, είτε κοινωνική είτε κρατική.

**Αν τα αφεντικά έχουν προσχήματα για να επιτίθενται
στους λαούς, οι λαοί έχουν πραγματικούς λόγους
για να αντισταθούν καταργώντας τα.**

ΝΑ ΤΟΝ ΣΤΑΜΑΤΗΣΟΥΜΕ

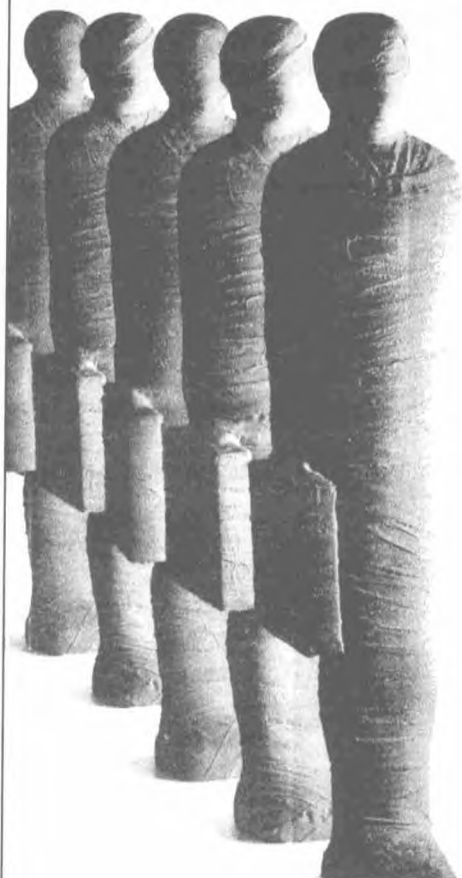

Από πορεία που οργανώθηκε στη Θεσ/νίκη από τις πολιτικές νεολαίες όλων των κομμάτων,
με την έναρξη των βομβαρδισμών στη Γιουγκοσλαβία

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Να τελειώνουμε με τη
μυθολογία της κυριαρχίας
Η υπήκοοι ή αντιστεκόμενοι

ΕΚΔΗΛΩΣΗ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ

► ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ:

Η ιδεολογία του τέλους,
μια διαδρομή δίχως τέλος

► ΤΑΚΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ:

Παγκοσμιοποίηση και νέα τάξη

► ΝΩΝΤΑΣ ΣΚΥΦΤΟΥΛΗΣ:

Από το διπολισμό στην επικυριαρχία
των Η.Π.Α.

Από το τέλος των ιδεολογιών στο
επαναστατικό πρόταγμα

ΔΕΥΤΕΡΑ 6/9 ώρα 19:00

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ**

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η αφίσσα της εκδήλωσης της Πρωτοβουλίας Αναρχικών Θεσ/νίκης, στο Εργατικό Κέντρο στις 6/9/99
με θέμα: Παγκοσμιοποίηση, ή υπήκοοι ή αντιστεκόμενοι

**ΜΟΝΟ ΥΠΗΚΟΟΙ
ΥΠΟΚΛΙΝΟΝΤΑΙ
ΣΤΟΝ ΕΦΙΑΛΤΗ
ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΗΣ
ΕΞΑΧΡΕΙΩΣΗΣ**

**Η Αντίσταση
στη νέα τάξη
ή θά 'ναι αντικαθεστωτική
ή δεν θά 'ναι τίποτα**

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

Αφίσσα που κυκλοφόρησε στη Θεσ/νίκη τον Νοέμβρη του '99, με αφορμή την επίσκεψη Κλίντον

Τα κείμενα και η επιμέλεια του εντύπου
"Η ιδεολογία του τέλους, μια διαδρομή χωρίς τέλος",
ανήκουν στην Πρωτοβουλία Αναρχικών Θεσ/νίκης.
Οι φωτογραφίες είναι από τα γεγονότα στο λιμάνι της Θεσ/νίκης,
στη διάρκεια της νατοϊκής επίθεσης στη Γιουγκοσλαβία.

